

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

VILTAUTĖ ZAREMBAITĖ

II kurso studentė

**GALIA IR TARPUSAVIO PRIKLAUSOMYBĖ INTERNETO AMŽIUJE: JAV, ES IR
KINIJOS SOCIALINIŲ TINKLŲ TURINIO REGULIAVIMO PRIEIGOS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: prof. dr. T. Janeliūnas

Vilnius, 2023

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....
.....

.....
(data) (v., pavardė) (parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data) (Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Magistro darbo recenzentas/-ė:

.....
(vardas, pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Viltautė Zarembaitė, *Galia ir tarpusavio priklausomybė interneto amžiuje: JAV, ES ir Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo priegos*: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas prof. dr. Tomas Janeliūnas – Vilnius, 2023. – 53 psl.

Reikšminiai žodžiai: socialiniai tinklai, interneto platformos, internetinio turinio reguliavimas, tarpusavio priklausomybė, reguliavimo režimas

Nors apie valstybės vaidmenį interneto reguliavime diskutuojama nuo pat interneto atsiradimo, vis garsiau kalbama apie valstybės „sugrįžimą“ į interneto valdymą, kurio vienas iš siekių – susigrąžinti teisę reguliuoti informacijos srautus ir pažaboti išaugusią didžiųjų technologijų kompanijų įtaką. Magistriniame darbe tiriami trijų „galios centrų“ – JAV, ES ir Kinijos – užimančių skirtingas pozicijas internetinėje erdvėje bei skirtingai vertinančių socialinių tinklų kompanijų veiklą, socialinių tinklų turinio reguliavimo politika. Atsiremiant į Henry Farrell ir Abraham L. Newman suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos rėmus, vykdoma kokybinė atvejų analizė aptariant tris skirtingas valstybių ir tarptautinių institucijų įsitraukimo į internetinio turinio reguliavimą režimus. Atlikus tyrimą, padarytos kelios išvados. JAV išlieka istorine pagrindine atviro ir laisvo interneto vertybių puoselėtoja ir skleidėja. JAV veikiančios interneto platformos yra didžiausios, globaliai įsigalėjusios įmonės socialinių tinklų rinkoje, tad valstybė tebedominuoja globalios elektroninės komercijos tinkle, tačiau ji turėtų daugiau rūpinti šios lyderystės išlaikymu. Nors ES galimybės varžytis su JAV ir Kinija interneto platformų rinkoje ribotos, ji intensyviai siekianti užsitikrinti savo skaitmeninį suverenumą, o dominavimą skaitmeninės ekonomikos srityje siekia įtvirtinti per skaitmeninę reguliacinę lyderystę ir šiuo metu pirmąjį pasaulyje tokio masto siūlomą demokratinį, į žmogų orientuotą interneto platformų reguliavimo modelį, kuris bus įtvirtintas Skaitmeninių paslaugų aktu. Autoritarinės Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo modelis stipriai skiriasi tiek nuo JAV savireguliacinio metodo, tiek būsimojo ES režimo, orientuoto į sisteminės rizikas. Kinijos prieiga pasižymi itin dideliu valstybės įtraukimu į socialinių tinklų turinio reguliavimą bei griežtu interneto platformų nešamos atsakomybės reglamentavimu, kuris tampa dar vienu autoritarinės galios įrankiu, siekiant suvaržyti žodžio laisvę.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas magistro darbas „Galia ir tarpusavio priklausomybė interneto amžiuje: JAV, ES ir Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo prieigos“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Viltautė Zarembaitė

Turinys

Įvadas.....	1
1. Teorinės prielaidos	7
1.1 Galia ir tarpusavio priklausomybė globaliame pasaulyje.....	7
1.2 Suginklinta tarpusavio priklausomybė	7
1.3 Interneto valdysenos ir suginklintos tarpusavio priklausomybės teorinės sankirtos.....	11
1.4 Tyrimo dizainas	15
2. Analitinė dalis: konkuruojantys reguliavimo režimai	17
2.1 JAV (ne)reguliavimo režimas.....	17
2.1.1 Amerikietiškoji atviro ir globalaus interneto vizija.....	17
2.1.2 JAV dominavimas interneto platformų rinkoje	18
2.1.3 230 skirsnis: platformų ekonomika ar platformų reguliavimas?	19
2.1.4 JAV pajėgumai dominuoti.....	21
2.2 Europos skaitmeninė reguliacinė lyderystė	22
2.2.1 ES skaitmeninio suverenumo vizija	22
2.2.2 ES: ir nykštukas, ir milžinas	27
2.2.3 Skaitmeninių paslaugų aktas	28
2.2.4 Prieš ir po Skaitmeninio paslaugų akto: Briuselio efektas 2.0?	34
2.3 Kinijos drakoniškasis reguliavimo mechanizmas.....	35
2.3.1 Kinijos skaitmeninis autoritarizmas	35
2.3.2 Vietiniai kiniški žaidėjai.....	35
2.3.3 Teisinis cenzūros reglamentavimas	36
2.3.4 Kinijos pajėgumai dominuoti	39
Išvados	41
Literatūros sąrašas	42
Summary.....	48

Įvadas

Pastarojo meto įvykiai vaizdžiai demonstruoja, kad privačios interneto platformos, prižiūradamos informacijos sklaidą socialiniuose tinkluose,¹ tampa svarbiais savarankiškais politiniais veikėjais, priimančiais sprendimus, turinčius globalias implikacijas. Pavyzdžiui, socialinių tinklų platformos 2021 metais priėmė beprecedentį sprendimą pašalinti ar užšaldyti tuometinio JAV prezidento Donaldo Trumpo paskyrą iš *Twitter*, *Snapchat*, *Facebook* ir *Instagram* dėl galimo smurto kurstymo, lėmusio JAV Kapitolijaus šturmą.² Milijardierius verslininkas Elonas Muskas, perėmęs *Twitter* vairą 2022 m., vienasmeniškai ėmėsi keisti apie 368 mln. naudotojų turinčios platformos veiklos principus, pavyzdžiui, drastiškai apkarpydamas *Twitter* turinio moderavimo apimtį, galimai sudarydamas sąlygas plisti žalingam turiniui.³ Elono Musko iniciatyva buvo atkurta ir Donaldo Trumpo *Twitter* paskyra.⁴ Tad socialiniai tinklai pajėgūs ne tik palaikyti ir (dezin)formuoti viešąją diskusiją, bet ir vienašališkai nuspręsti, kas gali joje dalyvauti, ir kas ne. JAV politologo, globalių politinių rizikų tyrėjo Iano Bremmerio teigimu, didžiosios technologijų kompanijos šiandien išgyvena „technopolinį momentą“: jų vienvaldystė skaitmeninėje erdvėje leidžia joms konkuruoti su valstybėmis dėl geopolitinės įtakos tarptautinėje arenoje.⁵

Į skaitmeninę erdvę persikėlus beveik visam mūsų gyvenimui ir skaitmeninėms paslaugoms tapus rutina, didžiosios technologijų kompanijos pamažu perėmė viešosios tvarkos funkcijas, kurias anksčiau įprastai prižiūrėdavo valstybė, o skaitmeninės erdvės valdymas ir reguliavimas tapo nauju galios ir įtakos šaltiniu. Socialinių tinklų platformos – privatizuotos valdysenos mechanizmai – medijuodamos jose skelbiamą turinį aktyviai formuoja viešąją erdvę *online*.⁶ Kita vertus, valdyti milžiniškus informacijos srautus – ir socialinių tinklų platformų galia, ir vis smarkiau slegianti atsakomybė. Nors socialiniai tinklai ženkliai prisideda prie didesnės globalios žodžio ir informacijos laisvės, juose taip pat tarpsta dezinformacija, neapykantos kalba, išorės jėgų bandymai kištis į demokratinius rinkimus, kibernetinės patyčios, smurtinis ir kitoks neteisėtas turinys. Iš socialinių

---

¹ Šiame magistro darbe tiriamos socialines medijos apibrėžiamos per Lauros DeNardis išskirtas tris charakteristikas: vartotojų kuriamo turinio prieinamumas, galimybė tiesiogiai bendrauti su kitais asmenimis ir reaguoti į turinį, bei galimybė megzti ryšius su kitais asmenimis tinkle. Iš: Laura DeNardis, “The Social-Media Challenge to Internet Governance”, kn. *Society and the Internet: How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives*, sud. Mark Graham, William H. Dutton, Manuel Castells, (Oxford University Press, 2019): 390.

² Cristiano Lima, „Social media: Where Trump is welcome — and where he's still banned“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.com/news/2021/05/05/where-trump-can-and-cant-post-on-social-media-facebook-twitter-485343>.

³ „Twitter: Musk defends deep cuts to company’s workforce“, BBC, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.bbc.com/news/business-63524219>.

⁴ Claire Duffy, Paul LeBlanc, „Elon Musk restores Donald Trump’s Twitter account“, CNN, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.cnn.com/2022/11/19/business/twitter-musk-trump-reinstate/index.html>.

⁵ Ian Bremmer, “The Technopolar Moment. How Digital Powers Will Reshape the Global Order”, *Foreign Affairs*, 2021, 1.

⁶ Laura DeNardis, “The Social-Media Challenge to Internet Governance”. Kn. *Society and the Internet: How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives*. Sud. Mark Graham, William H. Dutton, Manuel Castells, (Oxford University Press, 2019): 390.

tinklų valdančių didžiųjų technologijų kompanijų vis dažniau reikalaujama atsakomybės, vis garsiau kalbant ir apie bendros interneto reguliavimo reformos poreikį.

Pažymėtina, kad įtampos ir esminės interesų sankirtos tarp didžiųjų technologijų kompanijų ir valstybių, t.y. nevalstybinių ir valstybinių veikėjų, veikimo būdų bei komercinių verslo modelių ir informacinio saugumo logikos, yra neišvengiamos. Nors apie valstybės vaidmenį interneto reguliavime diskutuojama nuo pat interneto atsiradimo, vis garsiau kalbama apie valstybės „sugrįžimą“ į interneto valdymą,⁷ kurio vienas iš siekių – susigražinti teisę reguliuoti informacijos srautus ir pažaboti išaugusią didžiųjų technologijų kompanijų įtaką. Vieningos globalios koncepcijos, kaip turėtų būti reguliuojamos socialinių tinklų platformos, nėra – tai veikia skaitmeninė geopolitinė valstybių ir tarptautinių institucijų konkurencinė kova nustatyti savo taisykles bei apginti savo interesus, normas ir vertybes.

Šio magistrinio darbo **tyrimo objektas** yra trijų „galios centrų“ – JAV, ES ir Kinijos – užimančių skirtingas pozicijas internetinėje erdvėje bei skirtingai vertinančių socialinių tinklų kompanijų veiklą, socialinių tinklų turinio reguliavimo politika. Pažymėtina, kad siekiant susiaurinti ir optimizuoti tyrimo objektą, pasirinkta nagrinėti tik turinio reguliavimo aspektą, nors interneto platformų reguliavimas apima ir kelia daug įdomių su duomenų judėjimu ir apsauga, algoritmų veikimu, privatumu, konkurencija ir pan. susijusių klausimų. Remiamasi prielaida, kad kiekvienas iš šių trijų galios centrų turi tiek savitą požiūrį į norminius ir vertybinius (pavyzdžiui, žodžio laisvės), savus politinius ir ekonominius interesus bei specifinius teisinio reglamentavimo galimybes socialinių tinklų reguliavimo atžvilgiu. Pasirinkti JAV, ES ir Kinijos atvejai aptarimo verti ir įdomūs tuo, kad leidžia kalbėti ir diskutuoti apie skirtingas valstybių ir tarptautinių institucijų įsitraukimo į internetinio turinio reguliavimą formas ar režimus.

JAV, atviro ir laisvo interneto „lopšys“, kuriame yra įsikūrusios didžiųjų technologijų kompanijų būstinės, laikosi *laissez-faire* politikos tiek interneto platformų ekonomikos, tiek turinio reguliavimo klausimais; šaliai būdingas žodžio laisvės internete sergėjimas ir savireguliacijos skatinimas. Tiesa, JAV teisėkūros procesui taip pat nemažai įtakos turi ir vietinių didžiųjų technologijų įmonių interesai, šių įmonių lobistai ir industrijai palankūs įstatymų leidėjai.⁸ Nors valstybės įtaka technologijų įmonėms išlieka santykinai ribota, JAV kompanijų globalus technologinis dominavimas vis tiek suteikia JAV privileijuotą poziciją kitų veikėjų atžvilgiu.⁹

---

⁷Haggart, Blayne, Natasha Tusikov, Jan Aart Scholte, *Power and Authority in Internet Governance: Return of the State?* (London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021).

⁸Mark Scott, „How lobbyists rewrote Washington state’s privacy law“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.eu/article/how-lobbyists-rewrote-washington-state-privacy-law-microsoft-amazon-regulation/>.

⁹ Henry Farrell, Abraham L. Newman. „Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion“, *International Security* 44 (2019): 74.

ES, neturėdama JAV prilygstančių interneto platformų, siekia išnaudoti savo reguliacinės supergalios reputaciją.¹⁰ Istoriskai ES pasižymi ambicingesne viešąja interneto reguliavimo politika – pavyzdžiui, ES duomenų privatumo taisyklės yra tapusios *de facto* globaliu standartu.¹¹ Netrukus įsigaliosiantys ES reglamentai – Skaitmeninių paslaugų aktas ir Skaitmeninių rinkų aktas – liudija, kad ES ne tik aktyviai mąsto ir formuluoja internetinių platformų reguliavimo politiką ES, bet ir siekia didesnės skaitmeninės erdvės kontrolės įtvirtinant savo standartus, t.y. griežtesnes rinkos konkurencijos taisykles ir didesnę interneto platformų atsakomybę už jose skelbiamą turinį.¹² Įdomu tai, kad informacijos srautų reguliavimo klausimais JAV ir ES anaipol ne visada yra bendramintės, – pavyzdžiui, jų pozicijos dėl vartotojų duomenų privatumo tradiciškai yra linkusios išsiskirti.¹³

Kinijos skaitmeninio autoritarizmo modelis, savo ruožtu, meta iššūkį tiek JAV, tiek ES – ši valstybė turi didžiausią pasaulyje socialinių tinklų rinką su 927 mln. vartotojų (2020 m. duomenimis).¹⁴ Jos internetinio turinio reguliavimo politiką diktuoja Kinijos režimas – kiniškoms socialinių tinklų platformoms, pavyzdžiui, *Weibo* (valdoma kompanijos *Sina*) ar *WeChat* (valdoma kompanijos *Tencent*) galioja griežti ir išsamūs nacionaliniai įstatymai ir reglamentai, stipriai apribojantys piliečių raiškos laisvę ir įgalinantys sekimą internete bei duomenų rinkimą ir saugojimą Kinijoje.¹⁵ Atsižvelgiant į tai, kiniško kapitalo įmonės *ByteDance* valdomo socialinio tinklo *TikTok* paplitimas JAV vertinamas kaip galima grėsmė JAV nacionaliniam saugumui. JAV prezidento Joe Bideno administracija dėl to reikalauja parduoti *TikTok* savininkų kinų valdomas socialinio tinklo akcijas – kitaip JAV gali uždrausti *TikTok* veiklą.¹⁶

Taigi, šiame magistriniame darbe formuluojama **tyrimo problema**: JAV, ES ir Kinijai besiremiant skirtingomis savitomis internetinių platformų reguliavimo tradicijomis ir taisyklėmis ir vystantis skirtingomis trajektorijomis, tampa vis sunkiau nustatyti, kuris reguliavimo modelis yra ar gali tapti dominuojančiu internetinėje erdvėje, kokias formas įgauna valstybės įsitraukimo į internetinės erdvės reguliavimą ir kokios tendencijos link kryptama – didesnės ar mažesnės valstybės rolės.

---

¹⁰ David Bach, Abraham L. Newman, “The European Regulatory State and Global Public Policy: Micro-Institutions, Macro-Influence,” *Journal of European Public Policy* 14 (2007), 827-846.

¹¹ Nikhil Kalyanpur, Abraham L. Newman, „Mobilizing Market Power: Jurisdictional Expansion as Economic Statecraft“, *International Organization* 73, Winter 2019, 2.

¹² Mark Scott, Thibault Larger, Laura Kayali, „Europe rewrites rulebook for digital age“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.eu/article/europe-digital-markets-act-services-act-tech-competition-rules-margrethe-vestager-thierry-breton/>.

¹³ Henry Farrell, Abraham Newman, „The Transatlantic Data War: Europe Fights Back against the NSA“, *Foreign Affairs* 95, no. 1 (January/February 2016): 124-133.

¹⁴ Christina Lu, „China’s Social Media Explosion“, *Foreign Policy*, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://foreignpolicy.com/2021/11/11/china-social-media-tech-linkedin-wechat-censorship-privacy-regulation/>.

¹⁵ Harriet Moynihan, Champa Patel, „Restrictions on online freedom of expression in China“, Research Paper, *Chatham House*, 2021, 1.

¹⁶ John D. McKinnon, „U.S. Threatens Ban if TikTok’s Chinese Owners Don’t Sell Stakes“, *The Wall Street Journal*, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.wsj.com/articles/u-s-threatens-to-ban-tiktok-if-chinese-founder-doesnt-sell-ownership-stake-36d7295c>.

Atsižvelgiant į tai, keliamas **magistro darbo tyrimo klausimas**: ar analizuojant JAV, ES ir Kinijos viešąją politiką socialinių tinklų turinio reguliavimo atžvilgiu galima išskirti skirtingus reguliavimo režimus ir kokia yra šių režimų reikšmė? Ar socialinių tinklų turinio reguliavimas gali būti laikomas potencialiu galios šaltiniu? Jei taip, kurį galios režimą būtų galima laikyti galimai dominuojančiu ar dominuosiančiu bei turinčiu ar turėsiančiu didžiausią ekstrateritorinį poveikį?

Darbo tikslas – ištirti ir palyginti JAV, ES ir Kinijos viešąją politiką socialinių tinklų reguliavimo atžvilgiu. Probleminiam klausimui išspręsti ir darbo tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai:

1. Išanalizuoti teorines suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos, interneto valdysenos prielaidas.
2. Remiantis minėtomis teorinėmis prielaidomis, atlikti tyrimą ir nustatyti, kokios yra JAV, ES ir Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo formos, kuriame būtų nustatyta ir išanalizuota:
  - a. JAV, ES ir Kinijos socialinių tinklų reguliavimo politikos vizijos: normatyvinės ir vertybinės sampratos bei interesai ir iššūkiai, atskleidžiantys veikimo kontekstą;
  - b. egzistuojanti ir/ar kuriama teisinė bazė socialinių tinklų reguliavimo atžvilgiu, t.y. galimo režimo modelis;
  - c. JAV, ES ir Kinijos pajėgumai ir galimybės dominuoti socialinių tinklų reguliavimo politikos atžvilgiu, jų tarpusavio sąveikoje besiformuojančios įtampos.

Teorinis darbo pagrindas – amerikiečių politologų Henry Farrell ir Abraham Newman (2021) išvystyta suginklintos tarpusavio priklausomybės (angl. *weaponized interdependence*) teorija, kuri teigia, kad nauji globalūs ekonominiai tinklai suteikia juose dominuojančioms valstybėms galimybę išnaudoti šį struktūrinį pranašumą prieš kitas valstybes, taip „suginklinant“ tarpusavio priklausomybę.¹⁷ Ši teorija pasirinkta, nes suteikia analitinius įrankius paaiškinti, kaip valstybės ar tarptautinės institucijos gali išplėsti savo kontrolę už tradicinės jurisdikcijos ribų, šiuo atveju – gebėdamos reguliuoti (ar net priversti) interneto platformų valdytojus priimti tam tikrus sprendimus. Taip pat pasitelkiamos papildomos įžvalgos iš interneto valdysenos (angl. *internet governance*) literatūros.

Pasirinkta **metodologinė prieiga** – kokybinis trijų atvejų (JAV, ES ir Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo formų) tyrimas, atliekamas pagal tyrimo modelį, sukonstruotą atsispiriant nuo Farrell ir Newman suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos.

Darbe nagrinėjami **tyrimo šaltiniai** yra oficiali JAV, ES ir Kinijos teisinė bazė, reglamentuojanti interneto turinio reguliavimą, politiniai strateginiai dokumentai, apibrėžiantys JAV,

---

¹⁷ Henry Farrell, Abraham L. Newman. “Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion”, *International Security* 44 (2019): 42-79.

ES ir Kinijos skaitmenines strategijas, bei su tiriamomis reguliavimo formomis susijusios internetinės publikacijos (spaudos pranešimai, naujienų žinutės, straipsniai) ir kita prieinama medžiaga, skirtos skirtingoms reguliacinėms sistemoms kontekstualizuoti.

Nors socialiniai tinklai jau tapo įprasta šiuolaikinio gyvenimo dalimi, ir akademinėje literatūroje nestinga juos įvairiais atžvilgiais analizuojančių tekstų, **darbo aktualumą** sąlygoja tai, kad naujausias tendencijas atspindinčių tyrimų apie interneto ar socialinių tinklų turinio reguliavimą – ar juolab suginklinimą – nėra gausu. Tai potencialiai galima paaiškinti tuo, kad realią socialinių tinklų galią ir atsakomybę formuojant globalią viešąją erdvę apskritai pradedama suvokti ir įsisąmoninti tik pastaraisiais metais – tai pademonstravo tiek minėtas buvusio JAV prezidento paskyros pašalinimas iš socialinių tinklų platformų, tiek *Cambridge Analytica* vartotojų duomenų nutekimo skandalas ir kiti panašūs skandalingi įvykiai skaitmeninių technologijų industrijoje.¹⁸ Be to, tyrimo aktualumą patvirtina ir pasirinkta teorinė prieiga. Nors jau seniai pripažįstama, kad tarpusavio priklausomybė paveikia tarptautinius santykius, suginklintos tarpusavio priklausomybės konceptas yra naujas,¹⁹ o interneto ir ypač socialinių tinklų turinio reguliavimas kaip potencialus galios šaltinis iš suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos perspektyvos nėra tirtas.

Kalbant apie tyrimui aktualius anksčiau atliktus tyrimus galima paminėti keletą svarbių pastarojo meto tekstų, aptariančių su globaliais ekonominiais tinklais ir tarpusavio priklausomybe siejamas rizikas. Brookings instituto JAV ir Europos centro vadovas Thomas Wright rašo apie tarpusavio priklausomybės keliamus strateginius iššūkius JAV-Kinijos dvišalių santykių, Rytų Azijos regiono ir globalios ekonomijos kontekste.²⁰ Pasaulio ekonomikos forumas yra išleidęs baltąją knygą apie tai, kaip globali ekonominė sistema tampa mūsų lauku šešiose kertinėse – prekybos, finansų sistemų, tiekimo grandinių, energetikos rinkų, informacinių ir komunikacinių technologijų (toliau – IKT) bei viešojo įgalinimo – srityse.²¹ Būtina paminėti ir britų politologo Mark Leonard sudarytą *European Council on Foreign Relations* studiją „Connectivity wars“, kurioje aptariamos naujojo „geo-ekonominio žaidimo“ taisyklės ir matuojamos kovos lauke susitinkančių įsitvirtinusių galių – JAV, ES, Vokietijos – ir oponuojančių Kinijos, Rusijos ir Saudo Arabijos jėgos.²² Šiuos tekstus sieja panašus požiūris į šiuolaikines tendencijas: nors valstybės vienija interesas išlaikyti susikurtą ir visiems naudą nešančią bendrą globalizacijos infrastruktūrą, tarpusavio jungtys taip pat suteikia vienoms valstybėms galią kitų atžvilgiu, kuri gali būti išnaudojama valstybės interesams patenkinti, pavyzdžiui, pritaikant ekonomines ir finansines sankcijas.²³ Kintant galios pasiskirstymui

¹⁸ Zoe Kleinman, „Cambridge Analytica: The story so far“, BBC, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.bbc.com/news/technology-43465968>.

¹⁹ Drezner, Daniel W., „Introduction“ iš: Drezner, Daniel W., Farrell, Henry, Newman, Abraham L. (sud.), *Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, (Brookings Institution Press, 2021): 6.

²⁰ Wright, Thomas, „Sifting through Interdependence“, *Washington Quarterly* 36 (Fall 2013).

²¹ World Economic Forum, „The Age of Economic Coercion“, White Paper, January 2016.

²² Leonard, Mark (sud.), *Connectivity Wars*, (London: European Council on Foreign Relations, January 2016).

²³ World Economic Forum, „The Age of Economic Coercion“, White Paper, January 2016, 6.

tarptautinėje sistemoje ir valstybių individualiems interesams imant viršų, galima numanyti, jog būtent tarpusavio priklausomybės dinamika vis dažniau pakeis įprastą konflikto ar kovos priemonių supratimą ir mūsų požiūrį į saugumą, tarptautinę politinę ekonomiją ir užsienio ekonominę politiką.

Valstybės rolė interneto reguliavime tiriama nuo pat interneto atsiradimo; įžvalgos iš šių tekstų naudingos tyrimui kontekstualizuoti ir suprasti istorinę interneto reguliavimo raidą. Pasak amerikiečių teisės profesorių Jack Goldsmith ir Tim Wu, XX a. dešimtojo dešimtmečio interneto pionierių mėginimas pasipriešinti valstybės kontrolei nebuvo sėkmingas: nacionalinės vyriausybės netruko suvokti šios erdvės svarbą ir pradėjo dėti pastangas jai suvaldyti. Tai lėmė interneto atsiradimą, kuriame teritorinė teisė, valstybės galios vaidmuo ir tarptautiniai santykiai buvo ne mažiau svarbūs už technologiją.²⁴

Savo knygoje *Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World* Goldsmith ir Wu išskiria tris pagrindines temas. Pirmiausia, ankstyvojo interneto kūrimosi metu (iki 2005 m.) valstybės įrodė, jog yra pajėgios pritaikyti įvairias technikas internetinei komunikacijai kontroliuoti ir priversti jas paklusti įstatymui. Jie taip pat teigia, jog internetas tapo labai apribotas vietinių sąlygų – kalbos, turinio, normų, todėl visame pasaulyje yra labai skirtingas ir anaipol nevientisas. Tiesa, autorių teigimu, geografiškai ribotas internetas turi privalumų – jis pritaiko internetą prie vietinės populiacijos, apsaugo piliečius nuo žalingos informacijos iš užsienio, suteikia kompanijoms tinkamą teisinę aplinką komercinei veiklai vykdyti ir t.t. Be abejo, per didelė valstybės kontrolė gali tapti valstybės galios įrankiu ir duplikatoriumi nedemokratinėse valstybėse, kaip, pavyzdžiui, yra Kinijoje, ir net kelti pavojų politiniams procesams demokratinėse valstybėse.²⁵ Goldsmith ir Wu taip pat aprašo ir valstybių darytą spaudimą vietiniams tarpininkams riboti interneto turinį.

Svarbu pažymėti, jog kur kas didesnė akademinės diskusijos dalis apie interneto reguliavimą komentuoja šio proceso ir įgyvendinimo priemonių vystymąsi nedemokratinėse valstybėse. Vakarų valstybėse interneto turinio kontrolės tyrimai verčiau apibūdina kovos lauką dėl moralinių, etinių vertybių ar tokių prigimtinių žmogaus teisių kaip žodžių laisvė. Prancūzų-amerikiečių teisininkės Marie-Andrée Weiss studijoje, tiriančioje žodžio ES ir JAV laisvės reguliavimo prieigas socialiniuose tinkluose, nagrinėjama, kuomet žodžio laisvės reguliavimas yra pateisintinas ir kas turėtų turėti galią reguliuoti kalbą socialiniuose tinkluose – valstybė, patys tinklai ar vartotojai? Weiss taip pat skirtingo žodžio laisvės suvokimo problematiką ES ir JAV bei skirtingas ES ir JAV teisinės bazes socialinių tinklų atžvilgiu.²⁶

---

²⁴ Goldsmith, Jack; Wu, Tim, *Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World*, New York: Oxford University Press, 2006, vii.

²⁵ Ibid., viii.

²⁶ Marie-Andrée Weiss, „Regulating Freedom of Speech on Social Media: Comparing the EU and the US Approach“, Stanford-Vienna TTLF Working Paper No. 73, <http://tflf.stanford.edu>.

Darbo struktūrą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmajame skyriuje supažindinama su darbe naudojamos suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos ir interneto valdysenos lauko prielaidomis, pristatomas tyrimo dizainas ir praktiniai bei metodologiniai pasirinkimai. Antrojeje, analitinėje darbo dalyje, atitinkamai analizuojamos JAV, ES ir Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo formos pagal tyrimo analitinį modelį. Darbas užbaigiamas išvadomis, kuriose sugrįžtama prie probleminio klausimo, apibendrinami tyrimo rezultatai, pasiūloma idėjų ateitiems tyrimams.

1. Teorinės prielaidos

1.1 Galia ir tarpusavio priklausomybė globaliame pasaulyje

Tarpusavio priklausomybė įprastai siejama su liberaliu mąstymu apie tarptautinius santykius bei ekonominės globalizacijos sukeltais pokyčiais pasaulyje. Bene svarbiausiu šiuolaikiniu tekstu, konceptualizuojančiu šį reiškinį, galima laikyti amerikiečių profesorių Joseph Nye ir Robert Keohane knygą *Power and Interdependence* (1977), kurioje tai apibūdinama kaip bendra priklausomybė, turinti abipusį poveikį valstybėms ar veikėjams įvairiose šalyse.²⁷ Tarpusavio priklausomybė atsirado dėl po Antrojo pasaulinio karo nepaprastai išaugusio tarptautinių transakcijų kiekio, pavyzdžiui, pinigų, prekių, žmonių ar informacijos srauto. Pabrėžtina, kad tik tos transakcijos, kurios kuria reikšmingus abipusius suvaržymus ar išlaidas valstybėms, sąlygoja tarpusavio priklausomybę.²⁸ Pasak autorių, galia pasireiškia asimetriškos tarpusavio priklausomybės atveju – mažiau priklausomas veikėjas turės daugiau politinių resursų, bus atsparesnis tarpusavio santykių dinamikos kaitai ir turės daugiau įtakos kitiems, labiau priklausomiems veikėjams.²⁹ Po poros dešimtmečių Keohane ir Nye jau išskyrė ir informacijos revoliucijos, kuri tuomet buvo siejama su augančiu kompiuterių galingumu ir interneto plėtra bei daugybės naujų transnacionalinių komunikacijos kanalų sukūrimu, poveikį gilinant kompleksinę tarpusavio priklausomybę pasaulyje. Informacijos srautas ne tik „sujungė“ visuomenes, bet ir tapo valstybės politikos objektu bei potencialiu galios šaltiniu.³⁰

1.2 Suginklinta tarpusavio priklausomybė

Amerikiečių tarptautinės politikos profesoriaus Danielio W. Dreznerio teigimu, nepaisant visapusiškos tarpusavio priklausomybės įtakos tarptautiniams santykiams, liberalaus požiūrio

---

²⁷ Keohane, R. O., Nye, J. S. Jr., *Power and Interdependence*, (Boston: Longman, 4th edition, 2012): 7-8.

²⁸ Ibid., 7-8.

²⁹ Ibid., 9-10.

³⁰ Keohane, Robert O.; Nye, Joseph S. Jr. „Power and Interdependence in the Information Age“, *Foreign Affairs*, Vol. 77, No. 5, 1998, 81-94.

šalininkai tarpusavio priklausomybę vertino kone išskirtinai teigiamai. Manyta, kad tamprūs globalūs ekonominiai saitai padeda išvengti konflikto tarp valstybių, globalizacija kuria lygesnę hierarchiją ir galios pasiskirstymą, o asimetriška tarpusavio priklausomybė niekam pernelyg neužkliuvo tol, kol jos ekonominės naudos gavėja buvo tik JAV, nepradėjus kilti kitoms didžiosioms galioms.³¹ Tačiau pastaruoju metu vis dažniau kalbama apie naują suginklintos tarpusavio priklausomybės konceptą, nors juo apibūdinami reiškiniai egzistavo dar *avant la lettre*. Vienas šviežiausių ir labiausiai konceptualiai išvystytų, su liberalia mintimi polemizuojančių indėlių į teorines diskusijas šia tema, kurio teorinėmis prielaidomis ir remiamasi darbe, yra amerikiečių politologų Henry Farello ir Abraham L. Newmano knyga „Uses and Abuses of Weaponized Interdependence“ (2021).

Šiame veikle autoriai pateikia struktūrinį tarpusavio priklausomybės aiškinimą, kuriuo siekia įrodyti, kad globalizacija suformavo kompleksiškus ir asimetriškus pasaulinius ekonominius tinklus, kuriuose vyrauja nelygus galios pasiskirstymas – pavyzdžiui, globaliame finansų tinkle dominuoja JAV ir Jungtinė Karalystė.³² Pasak Farrello ir Newmano, tam tikros valstybės, galinčios kontroliuoti centrinius globalių ekonominių tinklų „mazgus“ ir vadinamuosius „hub‘us“, per kuriuos keliauja pinigai, prekės ir informacija, gali pasinaudoti savo centrine padėtimi ir „suginklinti“ pačius ekonominius tinklus, kad pasiektų savo strateginius tikslus: surinktų informaciją apie kitas valstybes, užkirstų kitoms valstybėms prieigą prie ekonominių ir informacijos srautų, atrastų ir išnaudotų jų pažeidžiamas vietas, padarytų įtaką jų politikai ar atgrasytų nuo tam tikrų veiksmų.³³ Šie tinklai, kaip pavyzdžiui, tarptautinė tarpbankinė finansinė informacijos perdavimo ir mokėjimų sistema SWIFT, yra sukurti privačių ekonominių veikėjų ir vedami komercinės logikos, tačiau gali būti išnaudoti juose dominuojančių galingųjų valstybių (šiuo atveju – JAV ir ES) ir tapti potencialiu jų galios šaltiniu prieš kitas valstybes ar ekonominius veikėjus.³⁴

Valstybių galimybės suginklinti tarpusavio priklausomybę priklauso nuo dviejų esminių sąlygų – tinklo struktūros, t.y. turimos fizinės ir teisinės jurisdikcijos, bei valstybės vidaus institucijų, t.y. teisinių ir reguliavimo institucijų ir instrumentų (1 paveikslas).

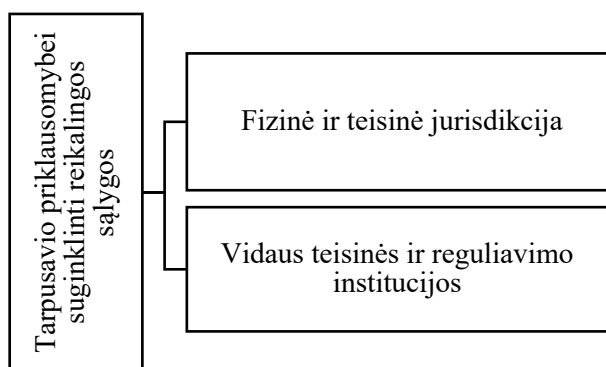
---

³¹ Drezner, Daniel W., „Introduction“ iš: Drezner, Daniel W., Farrell, Henry, Newman, Abraham L. (sud.), *Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, Brookings Institution Press, 2021, 6.

³² Henry Farrell, Abraham L. Newman, „Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion“, *International Security* 2019; 44 (1): 52.

³³ *Ibid.*, 45.

³⁴ *Ibid.*, 59.

1 paveikslas. Tarpusavio priklausomybei suginklinti reikalingos sąlygos.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis H. Farrello ir A.L. Newmano tekstu „Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion“.

Tai reiškia, kad strategiškai pasinaudoti tarpusavio priklausomybe gali tik valstybės, kurioms priklauso globalizuotų tinklų „mazgų“ fizinė ir teisinė jurisdikcija. Geografiškai šie „mazgai“ yra koncentruoti stambiose pramoninėse ekonomikose, ypač JAV, taip pat ES ir galimai Kinijoje.³⁵ Tam taip pat reikalingos tinkamos teisinės ir reguliavimo institucijos, kurių galios pajėgumai priklauso nuo šių institucijų galios sąrangos, valstybės-visuomenės santykių bei nacionalinių įstatymų ir normų.³⁶

Globalaus tinklo struktūra lemia ir naujas valstybės galios formas. Farellas ir Newmanas išskiria du galimus būdus, kaip galinga valstybė gali išnaudoti dominavimą globaliame ekonominiame tinkle, kurių įgyvendinimo galimybės priklauso nuo minėtų valstybės turimų svertų ar suvaržymų suginklinti tarpusavio priklausomybę. Išskiriamas panoptikono efektas, kuomet dominuojančios valstybės, turinčios fizinę ar teisinę prieigą prie globalaus tinklo „mazgų“, per kuriuos keliauja informacijos srautai, gali tuo pasinaudoti informacijai išgauti ir duomenims rinkti.³⁷ Pavyzdžiui, kovodama su terorizmu po 2001 m. rugsėjo 11 d. įvykių, JAV, pasistengusi įtikinti europiečius, pasinaudojo savo įtaka – turima fizine ir teisine jurisdikcija – SWIFT sistemos atžvilgiu, kuri leido JAV Iždo departamentui naudotis SWIFT sistema sekant ir tiriant nelegalią teroristų veiklą.³⁸ Kontrolės taško (angl. *choke point*) efektu apibūdinama dominuojančių valstybių galimybė apriboti ar išvis atimti iš kitos valstybės ar ekonominio veikėjo prieigą prie globalaus tinklo. Ši strategija buvo pritaikyta JAV ir ES įgyvendinant sankcijų režimą prieš Iraną dėl jo vykdomos branduolinių ginklų programos, SWIFT paklusus JAV ir ES spaudimui atjungti Irano bankus nuo SWIFT sistemos.³⁹

Kaip tiksliau atskirti suginklintą tarpusavio priklausomybę nuo kitų ekonominės prievartos formų? Autoriai siūlo šį reiškinį nagrinėti dviem pjūviais, išskiriant: 1) prievartos taikinį/tikslą,

³⁵ Ibid., 56.

³⁶ Ibid., 57.

³⁷ Ibid., 55.

³⁸ Ibid., 66.

³⁹ Ibid., 68.

kuriuo gali būti politiniai veikėjai arba ekonominiai veikėjai, bei 2) prievartos vykdymo kanalą, kuris gali remtis įtaka globaliems tinklams arba dvišaliu spaudimu (1 lentelė).⁴⁰

		Taikinys	
		Valstybės/priešininkės	Ekonominiai veikėjai
Kanalas	Dvišaliai santykiai	Asimetriška tarpusavio priklausomybė (tradicinės sankcijos)	Rinkos galia (prieigos prie rinkos ribojimas)
	Tinklas	Suginklinta tarpusavio priklausomybė (kontrolės taškai/panoptikonas)	Ribojimai (pvz., mokėjimų sistemos ribojimai)

1 lentelė. Ekonominės prievartos variantai.

Šaltinis: H. Farrell ir A. L. Newman, „Weaponized Interdependence and Networked Coercion. A Research Agenda“, kn. *Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, sud. Drezner, Daniel W., Farrell, Henry, Newman, Abraham L. (Brookings Institution Press, 2021): 320.

Asimetriškos tarpusavio priklausomybės atveju, valstybė yra pažeidžiama, nes priklauso nuo prieigos prie kitos valstybės ekonomikos. Rinkos galia vadinamas ekonominės tarpusavio priklausomybės naudojimas ekonominiiais tikslais prieš ekonominius veikėjus – pavyzdžiui, valstybės, disponuojančios didelėmis rinkomis, gali reikalauti, kad į jų rinkas patektų tik veikėjai, kurie atitinka tam tikras taisykles ar standartus. Skirtingai nei minėti dvišaliai patekimo į rinką apribojimai, „tinklinis“ veiksmas – valstybės gebėjimas apriboti verslo ar privačių veikėjų prieigą prie globalių ekonominių tinklų – leidžia kalbėti apie kuriamus ribojimo taškus, kurie savo ruožtu suteikia galimybę valstybėms daryti įtaką komercinei veiklai. Pavyzdžiui, JAV vyriausybė yra pasinaudojusi savo įtaka kreditinių kortelių tiekėjams *Visa* ir *Mastercard*, kad užkirstų kelią nepageidaujamai komercinei veiklai trečių šalių jurisdikcijose. Suginklintos tarpusavio priklausomybės atveju, globaliu tinklu gali būti naudojamos ne prieš ekonominius, bet politinius veikėjus.⁴¹

Siekiant suprasti, kaip bendro pobūdžio suginklintos tarpusavio priklausomybės aiškinimai prisideda prie geresnio tyrimo objekto suvokimo, svarbu kontekstualizuoti interneto ir interneto platformų kaip globalaus tinklo reikšmę šios teorijos rėmuose. Farrello ir Newmano teigimu,

⁴⁰ Henry Farrell ir Abraham L. Newman, „Weaponized Interdependence and Networked Coercion. A Research Agenda“, kn. Drezner, Daniel W., Farrell, Henry, Newman, Abraham L. (sud.), *Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, Brookings Institution Press, 2021, 318.

⁴¹ *Ibid.*, 319-321.

globaliam komunikacijų tinklui būdinga asimetriška struktūra – pagrindiniai interneto architektūros „mazgai“, apimantys tiek fizinę interneto infrastruktūrą, tiek komercines interneto platformas, yra centralizuoti JAV, tad per šią valstybę keliauja didžiausi duomenų srautai.⁴² Pavyzdžiui, ilgą laiką JAV iš esmės valdė visam pasaulyje naudojamus internetinių domenų vardus, t.y. Skirtųjų vardų ir numerių interneto korporaciją (angl. ICANN).⁴³ Be to, teigiama, kad net 70 proc. globalaus interneto srauto pereina Amazon Web Services duomenų centrą Šiaurės Virdžinijoje.⁴⁴ JAV įsikūrusios dauguma didžiųjų technologijų ir elektroninės komercijos kompanijų, tapusių beveik pasauliniais monopoliais, pavyzdžiui, *Facebook*, *Google* ir *Amazon*.⁴⁵ Nors tokia interneto tinklo topografija suteikia pranašumą JAV, jos vidaus institucijų trūkumas bei strateginė laikysena iki šiol riboja valstybės galimybes suginklinti informacijos srautus.⁴⁶ Kartu tai leidžia klausti, ar JAV interneto reguliavimo politika galėtų pasikeisti, ir kas galėtų tai lemti.

Magistro darbo tyrimo atvejų analizei aktualu ir tai, kad Farrello ir Newmano suginklintos tarpusavio priklausomybės teorija siekia ne tik paaiškinti, kaip ir kodėl galingos valstybės (ne)gali pasinaudoti globalių tinklų struktūra savo strateginiams tikslams pasiekti, bet ir kelti klausimą, kokias galimybes turi kiti politiniai veikėjai, pavyzdžiui, tokie kaip ES ir Kinija, keisti tinklo struktūras, kuriems dabartinės suginklintos tarpusavio priklausomybės formos yra nepalankios.⁴⁷ Tokiu būdu teorija geba išlikti dinamiška – ji leidžia nagrinėti šių politinių veikėjų kuriamus alternatyvius konkurencinius mechanizmus ir strategijas išnaudoti asimetrišką tarpusavio priklausomybę savo naudai, ir užčiuopti galimus pokyčius tinklo struktūroje bei galimai lygiagrečiai kintančius galios santykius.

1.3 Interneto valdysenos ir suginklintos tarpusavio priklausomybės teorinės sankirtos

Tiriant valstybių pastangas reguliuoti ir galimai suginklinti socialinių tinklų reguliavimą, būtina suprasti pagrindinius interneto ir internetinių platformų veikimo principus ir jas valdančių privačių veikėjų galią. Akademiniams diskusijoms apie interneto valdyseną būdinga atskirti technologinės interneto infrastruktūros reguliavimą (t.y. techninius interneto aspektus, apimančius identifikacijos ir domenų vardų sistemą (DNS), suderinamumą, sujungimą ir technologijos

---

⁴² Henry Farrell, Abraham L. Newman, „Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion“, 62-65.

⁴³ Ibid., 63.

⁴⁴ Benjamin Freed, „70 Percent of the World’s Web Traffic Flows Through Loudoun County“, *Washingtonian.com*, žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d., <https://www.washingtonian.com/2016/09/14/70-percent-worlds-web-traffic-flows-loudoun-county/>.

⁴⁵ Henry Farrell, Abraham L. Newman, „Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion“, 64.

⁴⁶ Ibid., 74.

⁴⁷ Henry Farrell, Abraham L. Newman, „Weaponized Interdependence and Networked Coercion. A Research Agenda“, 322.

koordinavimą ir reguliavimą) ir turinio reguliavimą (t.y. vertybes, normas ir taisykles įvairių klausimų atžvilgiu, pavyzdžiui, privatumo ir duomenų apsauga, intelektualinės nuosavybės apsauga, e-komercija, nelegalus turinys ir elgesys).⁴⁸ Tačiau kartu interneto valdysenos technologijos ir turinio reguliavimas yra tarpiai susiję tarpusavyje. Pasak amerikiečių interneto valdysenos ir techninės infrastruktūros tyrėjos Lauros DeNardis, interneto infrastruktūros dizaine bei administravimo sąraigoje savaime yra „integruotos“ tam tikros politinės ir ekonominės vertybės, kurios formuoja interneto laisvę.⁴⁹ Pavyzdžiui, informaciniai tarpininkai (angl. *information intermediaries*) kuria viešąją politiką vartotojų privatumo ir reputacinių klausimų atžvilgiu, taip pat sprendžia su intelektualinės nuosavybės teisėmis, cenzūravimu susijusias dilemas. Tad interneto infrastruktūra atspindi tokias viešojo intereso problemas kaip privatumas, informacijos ir žodžio laisvė ir kuria skaitmeninę viešąją erdvę bei atspindi joje veikiančius galios, laisvės ir viršenybės santykius.⁵⁰

DeNardis teigimu, technologine interneto infrastruktūra taip pat vis dažniau yra pasinaudojama socialinei kontrolei vykdyti ir interneto turiniui valdyti politiniais tikslais, t.y. ne pagal savo pirminę operacinę ir administracinę paskirtį. Dėl globalizacijos ir technologinių pokyčių sumenkusios valstybių galimybės tiesiogiai kontroliuoti informacijos srautus ir negebėjimas atgauti šios kontrolės įstatymiškai lėmė, kad politinė ir ekonominė „kova dėl informacijos kontrolės internete vis dažniau vyksta interneto infrastruktūros lygmenyje“.⁵¹ Pavyzdžiui, pilietinių neramumų metu valstybinės institucijos, vykdydamos represijas, gali privačias įmones priversti apriboti arba išvis nutraukti interneto paslaugų tiekimą – taip įvyko 2011 m., kai Egipto prezidento Hosnio Mubarako vadovaujamos Egipto vyriausybės įsakymu privačios įmonės penkioms dienoms atjungė visą Egiptą nuo likusio informacinio pasaulio.⁵² *Wikileaks* skandalo metu privačios kompanijos *Amazon*, *MasterCard*, *PayPal* ir *Visa* veikiamos JAV valdžios spaudimo, sustabdė savo paslaugų tiekimą *Wikileaks*.⁵³ Šie pavyzdžiai demonstruoja, kad nepaisant galimo valstybės įsikišimo ir spaudimo, būtent privati industrija ir piliečiai, veikdami interneto infrastruktūros lygmenyje, vaidina itin svarbią rolę valdant informacijos ir valiutos srautus internete, kas šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje yra ypač reikšminga galia.⁵⁴

Pasak DeNardis, išaugęs privačių veikėjų vaidmuo savanoriškai arba privalomai reguliuojant ir ribojant *online* turinį ir žodžio laisvę leidžia kalbėti apie privatizuotą interneto valdyseną. Tai neišvengiamai kelia klausimus, kur brėžiamos informacijos srautų reguliavimo ribos ir kokios

---

⁴⁸ Jürgen Feick; Raymund Werle, „Regulation of Cyberspace“, iš: Baldwin, Robert, Cave; Martin; Lodge, Martin (sud.) *The Oxford Handbook of Regulation*, Oxford University Press, 2010, 526.

⁴⁹ Laura DeNardis, „Hidden Levers of Internet Control: An Infrastructure-Based Theory of Internet Governance“, *Information, Communication & Society*, vol. 15 (June 2012), 721.

⁵⁰ *Ibid.*, 725-726.

⁵¹ *Ibid.*, 721.

⁵² *Ibid.*, 729-731.

⁵³ *Ibid.*, 732-733.

⁵⁴ *Ibid.*, 733.

procedūros ir skaidrumą užtikrinančios priemonės yra reikalingos šių veikėjų veiksmų legitimumui.⁵⁵ Autorė taip pat akcentuoja, kad raiškos laisvė yra medijuojama pačios techninės interneto architektūros ir privačių veikėjų interneto valdysenos politikos; dėl globalios interneto prigimties nacionalinė įstatyminė raiškos laisvės apsauga dažnai nėra pakankama ir netinkamai taikoma privačių subjektų atžvilgiu.⁵⁶

Socialinių tinklų platformos, kurių turinio reguliavimo politika nagrinėjama magistrinio darbo tyrime, taip pat yra privatizuotos interneto valdysenos pavyzdys. Socialinių tinklų platformų politika, techninio dizaino pasirinkimai ir verslo modeliai daro įtaką laisvų informacijos srautų judėjimui internete ir tokiu būdu skatina arba riboja pilietines laisves bei apibrėžia dalyvavimo viešojoje erdvėje sąlygas.⁵⁷ Teisiškai socialinių tinklų platformos kaip privatūs tarpininkai nėra atsakingi už vartotojų sukuriamą turinį, tačiau socialinių tinklų kompanijos nuolat priima sprendimus pagal savo turinio moderavimo filosofiją ir taisykles, koks turinys turėtų būti blokuojamas. Tai kartu suteikia socialinių tinklų platformoms teisę pašalinti turinį ar nutraukti paslaugų tiekimą, net jei turinys buvo teisėtas.⁵⁸ Socialinių medijų tarpininkai atlieka internetinio turinio sargo/prižiūrėtojo (angl. *gatekeeper*) funkciją, tad valstybinės institucijos jų neretai prašo įsikišti sprendžiant ginčus dėl intelektualinės nuosavybės ar kontraversiškos raiškos.⁵⁹

Valstybinės institucijos taip pat gali tiesiogiai reikalauti privačių socialinių medijų kompanijų pašalinti tam tikrą turinį ar individus iš socialinės medijos erdvės – tai vadinama deleguotuoju cenzūravimu.⁶⁰ Nors dauguma tokių valstybinių institucijų prašymų siekiama įgyvendinti nacionalinius įstatymus, pavyzdžiui, susijusius su neapykantos kalbos, šmeižto ar pornografijos draudimu, taip represyvūs režimai gali bandyti ir nutildyti žurnalistus, nepriklausomą žiniasklaidą ar politinius oponentus. Tiesa, svarbu pažymėti, kad socialinių tinklų platformos gali atsisakyti pašalinti turinį ir turi mokėti naviguoti tarp skirtingų nacionalinių turinio reguliavimą reglamentuojančių įstatymų ir kultūrinių normų.⁶¹

Ne mažiau svarbus socialinių tinklų platformų valdymo aspektas yra jų verslo modelis – šios platformos dažniausiai teikia nemokamas paslaugas, kuriomis remiantis socialinių tinklų vartotojų duomenys panaudojami pajamoms iš internetinės reklamos gauti.⁶² Surenkami milžiniški duomenų rinkiniai apie socialinių tinklų vartotojus, jų veiklą ir transakcijas yra verslo praktika, naudojama

---

⁵⁵ Ibid., 734.

⁵⁶ Ibid., 735.

⁵⁷ Laura DeNardis and Andrea Hackl, “Internet Governance by Social Media Platforms”, *Telecommunications Policy*, 2015, 2.

⁵⁸ Ibid., 6.

⁵⁹ Ibid., 6.

⁶⁰ Laura DeNardis, “The Social-Media Challenge to Internet Governance”. In: *Society and the Internet: How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives*. Edited by Mark Graham, William H. Dutton and Manuel Castells, Oxford University Press (2019), 399.

⁶¹ Ibid., 400.

⁶² Laura DeNardis and Andrea Hackl, “Internet Governance by Social Media Platforms”, 9.

platformų komerciniams interesams patenkinti ir atliepanti šiuolaikinės sekimo kapitalizmo tendencijas (angl. *surveillance capitalism*).⁶³

Siekiant kontekstualizuoti interneto platformas suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos rėmuose, gali kilti klausimas, kas lemia, kad internetas, kadaise laikytas sunkiai bet kokiam reguliavimui pasiduosiančia erdve, šiandien gali būti valdomas – ir net suginklinamas – privačių veikėjų ir valstybių?

Pasak kanadietės profesorės Natashos Tusikov, nagrinėjančios kriminologijos, teisės, reguliavimo ir technologijų temas, tai paaiškina trys pagrindinės idėjos iš interneto valdysenos literatūros lauko. Pirma, tam tikri veikėjai, dažniausiai privataus sektoriaus technologijų kompanijos, nustatydami, „įrašinėdami“ programinės įrangos techninės architektūros taisykles, kontroliuojančias įvairias interneto sistemas, aplikacijas ir protokolus, kartu turi galimybę užkardyti tam tikrą veiklą ar stebėti ir blokuoti informacijos srautus.⁶⁴ JAV teisės profesorius Lawrence Lessig tai yra apibūdinęs lakoniška fraze „code is law“.⁶⁵

Antra, nors pagrindiniai globalių tinklų „mazgai“, prižiūrimi privataus sektoriaus operatorių, teikiančių interneto technines ir komercines paslaugas, valstybėms gali pasirodyti kaip patraukli įtakos darymo priemonė, tik tam tikros valstybės yra pajėgios iš tikrųjų bendradarbiauti ar daryti spaudimą šiems tinklų „mazgų“ operatoriams.

Trečia, jurisdikcija yra svarbi ir *online* – valstybė gali turėti didesnę įtaką privačiai įmonei, kuri veikia ar kurios būstinė yra įsikūrusi tos valstybės teritorijoje, o prieiga prie privataus tarptautinio tinklo gali padėti pasiekti ekstrateritorinį poveikį.⁶⁶

Siejant su anksčiau išdėstytomis Farrello ir Newmano suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos prielaidomis, interneto valdysenos literatūra parodo, kad socialinių tinklų platformos yra globalus privačių veikėjų valdomas tinklas, besiremiantis privatizuotos valdysenos modeliu. Šių platformų valdytojų galia ir atsakomybė nuspręsti, kas gali būti *online* – per turinio priežiūrą ir reguliavimą – apima informacijos srautų kontrolę, žodžio laisvės, privatumo bei kitus svarbius klausimus ir savitą viešojo diskurso formavimą. Tad socialinių tinklų platformos – privatūs informaciniai tarpininkai, suteikiantys piliečiams prieigą prie viešos skaitmeninės erdvės – yra reikšmingi centralizuoti kontrolės taškai internete.⁶⁷ Jų teisinė sąranga ir veiklos bei verslo modelis leidžia jiems tiek stebėti ir rinkti informaciją iš socialinių tinklų (panoptikono efektas), tiek ją apriboti ar pašalinti iš skaitmeninės erdvės (kontrolės taško efektas). Nepaisant privačios interneto platformų

---

⁶³ Natasha Tusikov, “Internet Platforms Weaponizing Choke Points”, In: *The Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, edited by Daniel W. Drezner, et al., Brookings Institution Press, 2021, 137.

⁶⁴ Ibid., 135.

⁶⁵ Lawrence Lessig, *CODE and Other Laws of Cyberspace*, New York: Basic Books, 1999.

⁶⁶ Natasha Tusikov, “Internet Platforms Weaponizing Choke Points”, 136.

⁶⁷ Laura DeNardis and Andrea Hackl, “Internet Governance by Social Media Platforms,” *Telecommunications Policy*, 2015, 9.

„savivaldos“ svarbu pažymėti, kad už interneto platformų besislepanti technologinė infrastruktūra nėra politiškai neutrali, o jų valdytojai nėra visiškai nepriklausomi nuo valstybių įtakos net ir demokratinėse valstybėse, tad prieiga prie socialinių tinklų ar socialinių tinklų turinys potencialiai gali būti suginklintas politiniais ar ekonominiais tikslais prieš kitus privačius ar valstybinius veikėjus.

1.4 Tyrimo dizainas

Siekiant ištirti trijų skirtingų veikėjų – JAV, ES ir Kinijos – socialinių tinklų turinio reguliavimo formas bei galimus skirtingus reguliavimo režimus ir aptarti jų reikšmę, vykdoma trijų atvejų analizė. Atvejų studija leidžia plačiau aptarti viešosios politikos tendencijas, galimai išskirti susiformavusį ar besiformuojantį reguliavimo režimą ar modelį kiekvienos individualios veikėjos atžvilgiu, taip pat pastebėti šiuo klausimu tarp JAV, ES ir Kinijos prieigų ryškėjančias galimas priešpriešas ar įtampas. Tyrime taikomas kokybinis metodas, kuris leidžia pateikti išsamesnį ir gilesnį kiekvieno atvejo vaizdą, t.y. išnagrinėti ne tik socialinių tinklų turinio reguliavimo principus, bet ir jų susiformavimo ar formavimosi kontekstą bei kiekvieno veikėjo pajėgumus suginklinti socialinių tinklų turinio reguliavimą globalios skaitmeninės konkurencijos perspektyvoje.

Taigi, darbe keliamas tikslas ištirti ir palyginti JAV, ES ir Kinijos viešąją politiką socialinių tinklų reguliavimo atžvilgiu. Atliekant tyrimą, remiamasi Farrello ir Newmano suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos bei interneto valdysenos teorinėmis prielaidomis:

- globalus interneto tinklas yra asimetriškas, jame dominuoja ir jo „mazgai“ yra koncentruoti JAV,
- tinkle dominuoti ir tarpusavio priklausomybei suginklinti reikalinga fizinė ir teisinė jurisdikcija bei vidaus teisinės ir reguliavimo institucijos,
- socialinių tinklų platformos leidžia tiek stebėti ir rinkti informaciją iš socialinių tinklų (panoptikono efektas), tiek ją apriboti ar pašalinti iš skaitmeninės erdvės (kontrolės taško efektas),
- valstybių ir tarptautinių institucijų pajėgumai ir galimybės dominuoti socialinių tinklų reguliavimo politikos atžvilgiu skiriasi.

Darbe naudojami duomenys ir šaltiniai yra:

- oficiali JAV, ES ir Kinijos teisinė bazė, reglamentuojanti interneto turinio reguliavimą: ES Elektroninės komercijos direktyva bei Skaitmeninių paslaugų aktas; 1996 m. Komunikacijų padarumo aktas; Kinijos interneto turinio reguliuotojo Kinijos kibernetinės erdvės administracijos (CAC) statutai ir reglamentai;

- politiniai strateginiai dokumentai, apibrėžiantys JAV, ES ir Kinijos skaitmenines strategijas,
- su tiriamomis reguliavimo formomis susijusios internetinės publikacijos (spaudos pranešimai, naujienų žinutės, straipsniai) ir kita prieinama medžiaga.

Pažymėtina, kad atliekant Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo atvejo studiją, dėl kinų kalbos barjero daugiau remtasi ir antriniais šaltiniais.

Tyrime atliekamai JAV, ES ir Kinijos teisinės bazės ir strateginių dokumentų turinio analizei bei JAV, ES ir Kinijos atvejų nagrinėjimui ir jų palyginimui naudojamas analitinis modelis, konstruojamas pagal kriterijus, kurie išskirti remiantis Farrello ir Newmano suginklintos tarpusavio priklausomybės teorijos prielaidomis (2 lentelė). Tyrimo duomenys analizuojami ir interpretuojami ieškant atsakymų į klausimus, iškeltus kiekvienam išskirtam kriterijui.

Kriterijus	Ką siekiama išsiaiškinti?
Socialinių tinklų reguliavimo politikos vizija	Kokiame kontekste formuojama socialinių tinklų reguliavimo politikos vizija? Kokios yra normos ir vertybės, pagrindiniai politiniai ir ekonominiai interesai, pozicija globaliame veikimo kontekste?
Fizinė ir teisinė jurisdikcija	Ar valstybė/tarptautinė institucija turi fizinę ir teisinę jurisdikciją interneto platformų atžvilgiu?
Teisinė bazė socialinių tinklų reguliavimo atžvilgiu	Ar egzistuoja/ yra kuriamos vidaus teisinės ir reguliavimo institucijos, kokios jos? Kokią galią jos suteikia?
Pajėgumai ir galimybės dominuoti socialinių tinklų reguliavimo politikos atžvilgiu	Ar socialinių tinklų turinio reguliavimo režimą būtų galima laikyti galimai dominuojančiu ar dominuosiančiu bei turinčiu ar turėsiančiu ekstrateritorinį poveikį? Ar valstybė/tarptautinė institucija pajėgi įgyvendinti panoptikono ar kontrolės taško efektą?

2

2 lentelė. Tyrimo kriterijai.
Šaltinis: sudaryta autorės.

2. Analitinė dalis: konkuruojantys reguliavimo režimai

2.1 JAV (ne)reguliavimo režimas

2.1.1 Amerikietiškoji atviro ir globalaus interneto vizija

Praėjusio amžiaus dešimtajame dešimtmetyje JAV vedinas interneto ar *World Wide Web* kūrimasis buvo lydimas kalbų apie naują globalizacijos erą, jog internetas būsianti visiškai laisva, anarchiška ir atvira bendruomenės erdvė, nepriklausoma nuo jokios valstybės vyriausybės ar išorinės jėgos reguliavimo bei neturinti teritorinių ribų. Valstybės intervencijai į interneto valdymą buvo priešinamasi: atsakydamas į 1996 m. JAV priimtą Telekomunikacijų aktą (Telecommunications Act of 1996), reformavusį JAV telekomunikacijų teisinį reglamentavimą, amerikietis politinis aktyvistas ir kibernetinės erdvės entuziastas John Parry Barlow net parašė manifestą „Kibernetinės erdvės nepriklausomybės deklaracija“, kuriame jis „industrinio pasaulio valstybėms“ pareiškė, kad jos „neturi suvereniteto ten, kur mes renkamės“.⁶⁸ Tačiau interneto pionierių mėginimas visiškai atsispirti valstybės kontrolei ir internetą išlaikyti tolygiai po pasaulį pasklidusia erdve nebuvo sėkmingas. Interneto architektūra, o kartu ir elektroninė komercija (apimanti interneto platformas ir socialinius tinklus), bėgant laikui tapo ne tik centralizuota, bet ir dominuojama JAV.⁶⁹

Nagrinėjant JAV atvejį, galima išvelgti išlaikytus pirminės interneto koncepcijos bruožų atspindžius. JAV istoriškai atviro, nedalomo ir globalaus požiūrio į internetą ir palaiko laisvą informacijos ir duomenų srautų judėjimą bei laisvą elektroninę komerciją be prekybos barjerų.⁷⁰ Diskusijas apie interneto ir interneto platformų, įskaitant socialinius tinklus, reguliavimą, reikšmingai formuoja (ir dažnai stabdo) JAV ypač puoselėjama vertybė – JAV konstitucijos pirmą pataisą (First Amendment) įtvirtinta žodžio laisvės apsauga. Prancūzės-amerikietės teisininkės Marie-Andrée Weiss teigimu, JAV būdingas žodžio laisvės apsaugos principas interpretuojamas ypač plačiai ir varžomas išimtiniais atvejais.⁷¹

Tarptautiniame kontekste internetinė revoliucija užtikrino JAV lyderystę skaitmeninių technologijų srityje, o JAV atviro ir globalaus interneto vizija šiandien vis dar dominuoja demokratiname pasaulyje. Tai patvirtina 2022 m. JAV ir 60 pasaulinių partnerių (tarp jų – ir Europos Komisija bei ES valstybės narės) pasirašyta „Interneto ateities deklaracija“ – „politinis

---

⁶⁸ John Perry Barlow, „A Declaration of the Independence of Cyberspace“, Electronic Frontier Foundation, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.eff.org/cyberspace-independence>.

⁶⁹ Henry Farrell, Abraham L. Newman, „Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion“, 62.

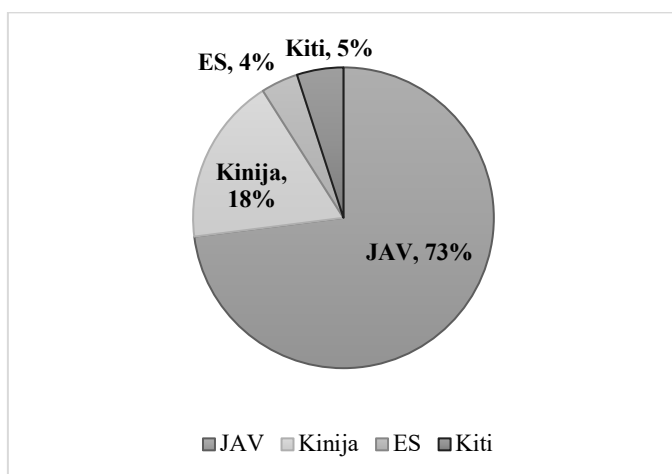
⁷⁰ „A Framework for Global Electronic Commerce“, White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/New/Commerce/read.html>.

⁷¹ Marie-Andrée Weiss, „Regulating Freedom of Speech on Social Media: Comparing the EU and the US Approach“, *Stanford-Vienna TTLF Working Paper* No. 73 (2021): 23-25.

įsipareigojimas skatinti pozityvią interneto ir skaitmeninių technologijų viziją“ globaliu mastu.⁷² Deklaracijoje akcentuojama, be kita ko, demokratijos, teisės viršenybės, pamatinėmis teisėmis grįsta interneto ateitis, apmąstomi skaitmeninio autoritarizmo keliami „rimti iššūkiai“.⁷³ Kartu tai JAV propaguojamo atviro ir globalus interneto normatyvinio modelio ir demokratinių vertybių sklaida.

2.1.2 JAV dominavimas interneto platformų rinkoje

XXI a. skaitmeninėse rinkose yra koncentruojama milžiniška ekonominė galia. Per du dešimtmečius skaitmeninės platformos tapo svarbiu verslo modeliu transatlantinėje ir globalioje ekonomikoje ir taip išaugo, kad 2019 m. platformos modeliu besiremiančios įmonės sudarė 7 iš 10 vertingiausių pasaulio įmonių.⁷⁴ Skaičiuojama, kad JAV kompanijos sudaro apie du trečdalius viso globalios platformų ekonomikos⁷⁵ ir net 73 procentus 70 didžiausių skaitmeninių technologijų kompanijų (žr. 2 paveikslą).⁷⁶ Tad fizinės ir teisinės jurisdikcijos požiūriu JAV dominuoja globalią interneto platformų rinką ir globalų skaitmeninį tinklą; kartu tai galima laikyti JAV ekonominės galybės šaltiniu.

2 paveikslas. 70 didžiausių skaitmeninių technologijų kompanijų pasiskirstymas pagal kilmės šalis.

Šaltinis: „The EU wants to set the rules for the world of technology“, The Economist, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.economist.com/business/2020/02/20/the-eu-wants-to-set-the-rules-for-the-world-of-technology>.

⁷² „FACT SHEET: United States and 60 Global Partners Launch Declaration for the Future of the Internet“, The White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/04/28/fact-sheet-united-states-and-60-global-partners-launch-declaration-for-the-future-of-the-internet/>.

⁷³ „A Declaration for the Future of the Internet“, The White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/04/Declaration-for-the-Future-for-the-Internet_Launch-Event_Signing-Version_FINAL.pdf.

⁷⁴ Daniel S. Hamilton, Joseph P. Quinlan, *The Transatlantic Economy 2022* (Washington, DC: Foreign Policy Institute, Johns Hopkins SAIS/Transatlantic Leadership Network), 56.

⁷⁵ Ibid., 56.

⁷⁶ „The EU wants to set the rules for the world of technology“, The Economist, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.economist.com/business/2020/02/20/the-eu-wants-to-set-the-rules-for-the-world-of-technology>.

2.1.3 230 skirsnis: platformų ekonomika ar platformų reguliavimas?

Amerikietiškas elektroninės komercijos reguliavimo modelis išsiskiria skatinama įmonių savireguliacija bei minimaliu teisiniu ir priežiūros mechanizmu. Lyginant su Europos valstybėmis, istoriškai JAV yra labiau įprasta yra remtis pramonės savireguliacija, tad nenuostabu, kad ši tendencija persikėlė ir į interneto amžių.⁷⁷ Savireguliacija kaip interneto įmonių *modus operandi* buvo įtvirtinta dar 1997 m. tuometinio JAV prezidento Billo Clintono pasirašytu strateginiu dokumentu „Globalios elektroninės komercijos sistema“ („Framework for Global Electronic Commerce“), kuriuo buvo siekiama paskatinti globalios elektroninės komercijos plėtrą internete ir nustatyti principus, kuriais vadovaujantis bus formuojama elektroninės komercijos politika.⁷⁸ Šiame dokumente išskirti pagrindiniai penki principai:

- 1) privatus sektorius turi imtis lyderystės, o valstybė turi skatinti pramonės savireguliaciją;
- 2) valstybė turėtų vengti nepagrįstų elektroninės komercijos suvaržymų;
- 3) kai valstybės įsitraukimas yra reikalingas, jis turėtų užtikrinti nuspėjamą, minimalią, nuoseklią ir paprastą teisinę aplinką komercijai;
- 4) valstybė turėtų pripažinti unikalias interneto savybes, o ne sprauti į senus reguliacinius rėmus;
- 5) internetinei elektroninei komercijai turi būti sudarytos palankios sąlygos globaliu mastu.⁷⁹

Kadangi JAV vyriausybė skatino elektroninės komercijos įmones užsiimti savireguliacija, išsamesnė teisinė bazė, kuri galėtų reguliuoti interneto platformas, buvo sąmoningai nekuriamą. Taigi, JAV šiuo metu nėra federalinių, skaitmenines technologijas reguliuojančių įstatymų. Vienintelė ir esminė teisinė nuostata, reglamentuojanti interneto platformų turinio reguliavimą JAV, yra 1996 m. Komunikacijų padomumo akto 230 skirsnis (Section 230 of the Communications Decency Act 1996), sudarantis dalį jau minėto 1996 m. Telekomunikacijų akto (šis, savo ruožtu, pakeitė ir atnaujino tam tikras dar 1934 m. priimto Komunikacijų akto (Communications Act of 1934) dalis). Ši trumpa nuostata skamba taip:

„No provider or user of an interactive computer service shall be treated as the publisher or speaker of any information provided by another information content provider.“⁸⁰

⁷⁷ Fukuyama, Francis, Andrew Grotto, „Comparative Media Regulation in the United States and Europe.“, kn. *Social Media and Democracy: The State of the Field, Prospects for Reform*, sud. Nathaniel Persily, Joshua A. Tucker (Cambridge: Cambridge University Press 2020).

⁷⁸ „About A Framework for Global Electronic Commerce“, White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/New/Commerce/about.html>.

⁷⁹ „A Framework for Global Electronic Commerce“, White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/New/Commerce/read.html>.

⁸⁰ „47 U.S. Code § 230 - Protection for private blocking and screening of offensive material“, Legal Information Institute, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230>.

230 skirsniu interneto tarpininkai yra atleidžiami nuo atsakomybės už juose skelbiamų trečių šalių sukurtą turinį. Šiame kontekste internetos platformos, įskaitant socialinių tinklų kompanijas, laikomos interaktyvių kompiuterinių paslaugų teikėjomis, apibrėžiamomis 230 skirsnio (f)(2) dalyje kaip „informacinės paslaugos, sistemos ar prieigos programinės įrangos teikėjos, suteikiančios galimybę arba įgalinančios kelis naudotojus naudotis kompiuterio serveriu“.⁸¹ Tad 230 skirsniu interneto platformoms suteikiamas itin platus federalinis imunitetas nuo teisinių pasekmių dėl jose publikuojamos informacijos. Pažymėtina, kad 230 skirsnio (c)(2) dalyje taip pat įtvirtinama vadinamoji „gerojo samariečio“ apsaugos nuostata, atleidžianti interneto tarpininkus nuo atsakomybės ir tuo atveju, jei jie, vadovaudamiesi gera valia, savanoriškai ir savarankiškai moderuoja ir šalina nepadorų, smurtinį ar kitokį nepriimtina turinį.⁸² Taigi, iš esmės interneto platformos JAV neturi teisinių įsipareigojimų moderuoti turinį, nebent pačios to norėtų.

Svarbu pažymėti, kad JAV taip pat nėra stipraus ir nuoseklaus federalinio internetinių platformų priežiūros ir valdymo institucinio mechanizmo. Nors formaliai šią užduotį vykdyti turėtų Federalinė komunikacijų komisija (Federal Communications Commission), pagrindinė nepriklausoma JAV vyriausybės komunikacijų teisės, reguliavimo ir technologinių inovacijų agentūra, ji yra pareiškusi, kad nereguliuoja ir neketina reguliuoti *online* turinio; reguliavimo precedentų irgi nėra buvę.⁸³⁸⁴

Kaip galima paaiškinti JAV pasirinktą prieigą iš esmės teisiškai nereguliuoti internetinių elektroninės komercijos įmonių? Tai, kad skaitmeninės technologijos JAV galėjo vystytis netrukdomos ir nevaržomos, be žymesnio federalinio įsikišimo, įgalino jų nepertraukiamą ir greitą augimą bei milžiniškos interneto industrijos ekonominės vertės kūrimą JAV. 230 skirsnis interneto tarpininkų neapkrovė teisiniais suvaržymais moderuoti jų skelbiamą turinį, leido sutaupyti ir eliminavo galimų teisinių pasekmių grėsmę. Atsižvelgdamas į fenomeną, kaip interneto tarpininkų atleidimas nuo atsakomybės leido suklestėti internetui, amerikietis kibernetinio saugumo teisės profesorius Jeff Koseff 230 skirsnį yra apibūdinęs kaip „26 žodžius, sukūrusiais internetą“.⁸⁵

Nors JAV pasirinkimas praėjusio amžiaus dešimtajame dešimtmetyje atleisti interneto platformas nuo atsakomybės galėjo atrodyti kaip protingas sprendimas – juk tuomet elektroninė komercija tik kūrėsi ir neatrodė *labai* problematiška – šiandien interneto platformų atsakomybė yra tapusi didžiuliu diskusijų objektu JAV. Socialinių tinklų platformos siejamos su plačia problemų amplitude, aprėpiančia nuo dezinformacijos ir nelegalaus turinio iki neigiamo poveikio emocinei

---

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

⁸³ „The FCC and Speech“, Federal Communications Commission, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.fcc.gov/consumers/guides/fcc-and-speech>.

⁸⁴ Federal Communications Commission, „Protecting and Promoting the Open Internet NPRM“, Federal Register / Vol. 79, No. 126

⁸⁵ Jeff Koseff, „The Twenty -Six Words That Created the Internet“ (Cornell University Press, 2019).

sveikatai. Tad diskusijos apie didžiųjų technologijų kompanijų didesnę atsakomybę ir galimus reguliavimo pokyčius, didžiąja dalimi koncentruotus ties 230 skirsnio reforma, yra pakankamai intensyvios. Nors JAV Kongrese cirkuliuoja nemažai teisinių pasiūlymų, kaip federaliniu lygmeniu turėtų būti reformuotas *online* turinio moderavimas ir 230 skirsnis (vien 2019-2021 m. vykusio 116-ojo JAV Kongreso metu buvo pasiūlyti 26 įstatymo projektai),⁸⁶ ligšioliniai bandymai nebuvo sėkmingi ar pakankamai reikšmingi. Šio įstatymo peržiūra yra stipriai politizuota, ir nors įstatymo peržiūrą remia ir respublikonai, ir demokratai, jie tarpusavyje nesutaria, nei kodėl, nei kaip reikėtų keisti 230 skirsnį: demokratai palaiko aukštesnius reikalavimus interneto platformų atsakomybei ir žalingo turinio moderavimui, o respublikonai teigia, kad interneto platformoms turėtų būti taikoma didesnė atsakomybė už tai, kad jos pašalina per daug turinio.⁸⁷ Tad kol kas JAV sprendimų priėmėjams yra pavykę sutarti tik dėl pavienių, *ad hoc* 230 skirsnio pokyčių. Pavyzdžiui, 2018 m. FOSTA (Allow States and Victims to Fight Online Sex Trafficking Act) ir SESTA (Stop Enabling Sex Traffickers Act) įstatymų leidėjai susilpnino 230 skirsniu nustatytą režimą ir panaikino interneto platformoms suteikiamą imunitetą, kai jos įgalina prekybą žmonėmis.⁸⁸

Stringant 230 skirsnio reformai federaliniu lygmeniu, eksperimentuoti su socialinių tinklų turinio reguliavimu vis dažniau imasi JAV valstijos. Tai signalizuoja, kad federaliniu lygmeniu strategiškai ir teisiškai nevystoma teisinė bazė duoda kelią fragmentiškos, nuo kiekvienos JAV valstijos priklausančios teisinės bazės kūrimuisi. 2022 m. duomenimis, įstatymų leidėjai 34 valstijose pasiūlė daugiau nei 100 įstatymų projektų, skirtų socialinių medijų kompanijų, tokių kaip *Facebook* ir *Twitter*, turiniui reguliuoti.⁸⁹ Pažymėtina, kad šie įstatymų projektai itin skirtingi – keliamos skirtingos reguliavimo problemos bei siūlomos skirtingos reguliacinės priemonės ir procedūros nekuriant nuoseklaus ir vientiso reguliacinio ir institucinio mechanizmo. Pasiūlymus galima vertinti skeptiškai – mažai tikėtina, kad jie, jei apskritai būtų priimti, sukurtų reikšmingą poveikį, nes būtų varžomi viršenybę turinčių federalinių įstatymų, tačiau jie puikiai iliustruoja šalyje augantį poreikį stiprinti JAV vidaus teisinės ir reguliavimo institucijas socialinių tinklų reguliavimo atžvilgiu.

2.1.4 JAV pajėgumai dominuoti

Dabartinis JAV socialinių tinklų turinio *nereguliavimo* režimas kol kas galioja ne tik JAV, bet ir dominuoja likusiame demokratiniaame pasaulyje. Pavyzdžiui, jau 2000 m. priimtos ES elektroninės

⁸⁶ Valerie Cn. Brannon, Eric N. Holmes, „Section 230: An Overview“, *Congressional Research Service* (2021): 30.

⁸⁷ Jessica Guynn, „Donald Trump and Joe Biden vs. Facebook and Twitter: Why Section 230 could get repealed in 2021“, *USA Today*, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.usatoday.com/story/tech/2021/01/04/trump-biden-pelosi-section-230-repeal-facebook-twitter-google/4132529001/>.

⁸⁸ U.S. Congress, H.R. 1865 – Allow States and Victims to Fight Online Sex Trafficking Act of 2017, Congress, 2017, <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/1865> (žiūrėta 2023 m. gegužės 13 d.).

⁸⁹ Rebecca Kern, „Push to rein in social media sweeps the states“, *Politico*, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.com/news/2022/07/01/social-media-sweeps-the-states-00043229>.

bazės reglamentuojančios Elektroninės komercijos direktyvos nuostatos, aptariamose kitame skyrelyje, yra labai panašios į Komunikacijų padomumo akto 230 skirsnyje įvardijamas. Kaip ir JAV, ES, siekdama neatsilikti ir vyti JAV iš paskos savo praėjusio amžiaus dešimto dešimtmečio strateginiuose dokumentuose kalbėjo ir didžiausią svarbą teikė ekonominiam augimui ir elektroninės komercijos plėtrai bei konkurencingumui globaliose rinkose.⁹⁰ Tad nors JAV ir ES elektroninės komercijos reguliaciniai mechanizmai vystėsi atskirai ir buvo nepriklausomi, galima manyti, kad JAV 1996 m. priimdama 230 skirsnį uždavė toną ir likusiam pasauliui. Kita vertus, JAV pastaruoju metu nedemonstruoja skaitmeninių sprendimų priėmimo lyderystės – kaip aptariama kitame skyrelyje, tikėtina, kad jai taisyklės tuomet padiktuos ES. Naujojo ES Skaitmeninių paslaugų akto įsigalėjimas gali lemti, kad JAV kompanijos turės ne tik prisitaikyti, bet ir perimti europinius standartus.

Remiantis Farrell ir Newman tarpusavio priklausomybės teorija, JAV globaliame elektroninės komercijos tinkle išlaiko privilegijuotą poziciją kitų valstybių atžvilgiu. JAV įsikūrusios socialinių tinklų kompanijos užima didžiąją dalį globalios rinkos, tad jos yra pavaldžios JAV fizinės ir teisinės jurisdikcijos atžvilgiu. Kita vertus, interneto tarpininkų atleidimas nuo atsakomybės už juose skelbiamą turinį 230 skirsniu ir efektyvios interneto platformų priežiūros institucijos nebuvimas lemia, kad JAV turi silpnas vidaus teisinės ir reguliavimo institucijas.

2.2 Europos skaitmeninė reguliacinė lyderystė

2.2.1 ES skaitmeninio suverenumo vizija

Kitaip nei JAV, ES laikoma aktyviausia demokratine jurisdikcija valstybės įsitraukimo interneto reguliavimo srityje atžvilgiu.⁹¹ ES interneto platformų, įskaitant socialinių tinklų turinio, reguliavimo politika šiuo metu yra aktyviai vystoma ir formuojama ES skaitmeninės transformacijos kontekste, kuriai pirmininkės Ursulos von der Leyen vadovaujamoje Europos Komisijoje skiriamas išskirtinis dėmesys. Von der Leyen perėmus Europos Komisijos vairą 2019 m., „prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa“ tapo vienu iš šešių šios Komisijos prioritetų, ir vienu iš dviejų pagrindinių Komisijos projektų (kartu su Europos žaliuoju kursu), įvardintų jos politinėse gairėse 2019-2024 metams.⁹² Kartu Europos Komisija deklaravo užmojį šį dešimtmetį iki 2030 m. paversti

---

⁹⁰ Europos Komisija, A European Initiative in Electronic Commerce, Communication to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(97)157.

⁹¹ Julia Rone, „The return of the state? Power and legitimacy challenges to the EU’s regulation of online disinformation“, kn. *Power and Authority in Internet Governance: Return of the State?*, sud. Haggart, Blayne, Natasha Tusikov, Jan Aart Scholte, (London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021), 156.

⁹² „Europos Komisijos prioritetai“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_lt.

„Europos skaitmeniniu dešimtmečiu“.⁹³ Visgi kalbėjimas apie prisitaikymą šiuo atveju gali būti klaidinantis: ES siekia ne tik adaptuotis prie milžiniškos skaitmeninių technologijų įtakos šiuolaikiniam žmonių gyvenimui, bet ir dalyvauti geopolitinėse skaitmenizacijos lenktynėse stiprindama savo skaitmeninius pajėgumus ir proaktyviai formuodama globalius skaitmenizacijos standartus ir taisykles.

Raktinis žodis, apibūdinantis šios Europos Komisijos skaitmeninės politikos koncepciją, minimas pagrindiniuose ES skaitmeninės strategijos dokumentuose, yra skaitmeninis suverenumas. Viename pagrindinių ES skaitmeninės strategijos dokumentų, 2021 m. pasirodžiusiame Europos Komisijos komunikate „2030 m. skaitmeninės politikos kelrodis: Europos skaitmeninio dešimtmečio kelias“ (toliau – „Skaitmeninės politikos kelrodis“) teigiama, kad

Tarpusavio ryšiais sujungtame pasaulyje Europa skaitmeninį suverenumą įgis kurdama ir diegdama technologinius pajėgumus taip, kad žmonės ir įmonės galėtų naudotis skaitmeninės transformacijos teikiamomis galimybėmis ir kad būtų prisidedama prie sveikesnės ir ekologiškesnės visuomenės kūrimo.⁹⁴

Nors skaitmeninio suverenumo sąvoka ES skaitmeninės politikos dokumentuose nėra tiksliai apibrėžiama, galima suprasti, kad ji nurodo į ES strateginį siekį tapti nepriklausomu veikėju globalių skaitmeninių technologijų ir ekonomikos srityje. Pabrėžtina, kad skaitmeninio suverenumo sąvoka čia apima tiek „apčiuopiamesnius“ skaitmeninių technologijų ir duomenų infrastruktūros, pavyzdžiui, lustų ar dirbtinio intelekto, vystymo ir plėtros, tiek skaitmeninės veiklos politikos ir reguliavimo, pavyzdžiui, duomenų perdavimo ar interneto platformų turinio kontrolės, klausimus.⁹⁵

Skaitmeninio suverenumo principai atsispindi keliolikoje ES skaitmeninės transformacijos darbotvarkę sudarančių teisės aktų pasiūlymų. Remiantis komunikatu „Skaitmeninės politikos kelrodis“, galima išskirti kelis tikslus, kuriuos ES nori pasiekti įgydama skaitmeninį suverenumą. Pirma, ES siekia suteikti postūmį savo skaitmeninės ekonomikos ir inovacijų augimui bei vystyti ir plėtoti savo naujų technologijų pajėgumus, tokius kaip debesija ar duomenų ir superkompiuterių infrastruktūra. Antra, ES nori nustatyti savo europietiškomis vertybėmis paremtas taisykles, normas ir standartus skaitmeninėms technologijoms ir skaitmeninei veiklai (įskaitant interneto platformoms ir socialinių tinklų turiniui) reguliuoti, kurie galiotų ne tik ES, bet ir potencialiai visame pasaulyje. Trečia, ES siekia sumažinti savo priklausomybę nuo užsienyje pagamintų technologijų bei apriboti

⁹³ „Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_lt.

⁹⁴ „2030 m. skaitmeninės politikos kelrodis: Europos skaitmeninio dešimtmečio kelias“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>.

⁹⁵ „Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_lt.

užsienio valstybių ar kompanijų įtaką savo rinkoje. Taigi, nors ES suvokia šiuo metu nesanti dominuojanti veikėja globaliame skaitmeniniame tinkle, ji nori pagerinti savo poziciją per ateinančią dešimtmetį, tapdama autonomiška dalyve „tarpusavio ryšiais sujungtame pasaulyje“. Tai signalizuoja, kad Europos Komisijos deklaruojama skaitmeninio suverenumo vizija neabejotinai yra geopolitiškai įkrauta sąvoka.

Svarbu pažymėti, kad skaitmeninio suverenumo doktrina, ypač siekis kontroliuoti ar net cenzūruoti informacijos srautus, dažniausiai siejamas su autokratinėmis valstybėmis kaip Kinija (aptariama 4.3 skyrelyje), demokratinėms valstybėms įprastai būdavęs nepriimtinas.⁹⁶ Visgi pastarųjų metų įvykiai, pavyzdžiui, Edwardo Snowdeno atskleistas JAV ir jos partnerių vykdytas masinis duomenų apie JAV ir užsienio piliečius rinkimas, ar su užsienio veikėjais sietinų melagienų ir dezinformacijos įtaka Brexit'ui ir JAV prezidento rinkimams 2016 m. parodė, kad valstybės vykdomas interneto reguliavimas yra reikalingas ir demokratinėse šalyse, ypač siekiant užkirsti kelią užsienio jėgų skverbimuisi į demokratines visuomenes ir procesus. Tai lėmė lūžį Vakarų valstybių mąstyme apie informacinių srautų kontrolę ir skaitmeninio suverenumo sąvoka prigijo diskusijose tiek JAV, tiek ES.⁹⁷ Tačiau interneto reguliavimo reformai kol kas ryžosi tik ES. 2020 m. vasario 9 d. Europos Komisijos komunikate „Europos skaitmeninės ateities formavimas“ buvo įvardinta, kad reikalingos „naujos ir peržiūrėtos taisyklės skaitmeninių paslaugų vidaus rinkai stiprinti, kuriomis bus siekiama didinti ir vienodinti interneto platformų ir informacinių paslaugų teikėjų atsakomybę ir griežtinti platformų skelbiamo turinio politikos priežiūrą ES“.⁹⁸

Šiame kontekste 2020 m. gruodžio 15 d. Europos Komisija pristatė du interneto platformas reguliuojančius taisyklių rinkinius – Skaitmeninių paslaugų aktą (angl. Digital Services Act, DSA) ir Skaitmeninių rinkų aktą (angl. Digital Markets Act, DMA). Šiais dviem teisiniais dokumentais siekiama reguliuoti du skirtingus, tačiau tarpusavyje tarpiai susijusius skaitmeninės erdvės aspektus.

Skaitmeninių paslaugų aktu siekiama pakeisti ir sustiprinti ES teisinį režimą, susijusį su interneto tarpininkų pareigomis ir atsakomybe, o Skaitmeninių rinkų aktas skirtas padidinti sąžiningą ir atvirą skaitmeninę konkurenciją ir apriboti didelių interneto platformų, vadinamųjų „prieigos valdytojų“ (t.y. užsienio didžiųjų technologijų kompanijų ar „Big Tech“, pavyzdžiui, Facebook,

---

⁹⁶ Julia Rone, „The return of the state? Power and legitimacy challenges to the EU's regulation of online disinformation“, kn. *Power and Authority in Internet Governance: Return of the State?*, sud. Haggart, Blayne, Natasha Tusikov, Jan Aart Scholte, (London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021), 175.

⁹⁷ Julia Rone, „The return of the state? Power and legitimacy challenges to the EU's regulation of online disinformation“, 175.

⁹⁸ „Europos skaitmeninės ateities formavimas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0067&from=ES..>

Google ar Amazon) dominavimą ES rinkoje.⁹⁹ Pasak danų informacinių technologijų ir interneto teisės profesoriaus Andrej Savin, tai, kad vietoje planuoto vieno ES skaitmeninių taisyklių rinkinio galiausiai pristatyti net du, iliustruoja ne tik interneto reguliavimo užduoties kompleksiskumą, bet ir Europos Komisijos suvokiamą poreikį kartu iš naujo apibrėžti konkurencijos rolę technologijų srityje.¹⁰⁰ Kadangi šio tyrimo objektas – socialinių tinklų platformų turinio politika, toliau darbe nagrinėjamas tik Skaitmeninių paslaugų aktas, tačiau svarbu pažymėti, kad Europos Komisija Skaitmeninių paslaugų aktą ir Skaitmeninių rinkų aktą laiko vienas kitą papildančiais, ir ES teisėkūros procese jie svarstomi kaip bendras paketas.

Vertinant Skaitmeninių paslaugų akto reikšmę, galima išskirti vidinę ir išorinę dimensijas. ES strateginiuose dokumentuose pirmiausiai pabrėžiama Skaitmeninių paslaugų akto reikšmė ES vidiniam kontekstui, kuriame jis laikomas bendrosios skaitmeninės rinkos pasiūlymu ir siejamas su naujų ES vidaus rinkos standartų nustatymu ir reforma. Skaitmeninių paslaugų akto įvade teigiama, kad reglamentas sustiprins vidaus rinkos veikimą, skatins novatoriškų skaitmeninių paslaugų plėtrą ir sukurs vienodą bendromis taisyklėmis grįstą sistemą visoje ES,¹⁰¹ o Europos Komisijos pirmininkės von der Leyen politinėse gairėse pabrėžiama, kad Skaitmeninių paslaugų aktu bus „baigta kurti bendroji skaitmeninė rinka“.¹⁰²

Kitas kertinis Skaitmeninių paslaugų akto elementas – konstruojamas demokratinėmis Europos vertybėmis bei etinėmis, socialinėmis ir aplinkos apsaugos normomis grįstas, į žmogų orientuotas internetinio turinio reguliavimo modelis. Komunikate „Europos skaitmeninės ateities formavimas“ Skaitmeninių paslaugų aktas priskiriamas „atviros, demokratinės ir tvarios visuomenės“ kūrimo veiksnių kryptčiai. Vienas svarbiausių Reglamento įvade pabrėžiamų principų – saugios ir patikimos interneto aplinkos sukūrimas ir pagrindinių teisių, įtvirtintų pagal ES pagrindinių teisių chartiją, pavyzdžiui, saviraiškos ir informacijos laisvės, teisės į nediskriminavimą, užtikrinimas ir apsauga internete.¹⁰³ Taip demonstruojama, kad nepaisant savo ekonominių ir politinių paskatų didinti interneto platformų skaidrumą ir atskaitomybę, ES pirmenybė teikia ES piliečių gerovei skaitmeninėje erdvėje.

Nors pasiūlymas priskiriamas ES skaitmeninės ekonomikos sričiai, Skaitmeninis paslaugų aktas yra neišvengiamai saistomas globalaus konteksto, nes juo nustatomos taisyklės daugiausiai

---

⁹⁹ „Skaitmeninių rinkų aktas. Sąlygos sąžiningoms ir atviroms skaitmeninėms rinkoms“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_lt.

¹⁰⁰ Andrej Savin, „The EU Digital Services Act: Toward a More Responsible Internet“, *Journal of Internet Law*, Vol. 24 No. 7, 2021, 3.

¹⁰¹ „EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS (ES) 2022/2065 2022 m. spalio 19 d. dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065>, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., 2.

¹⁰² „Europos Komisijos prioritetai“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_lt.

¹⁰³ Skaitmeninių paslaugų aktas, 2.

paveiks būtent socialinius tinklus valdančias skaitmeninių technologijų kompanijas už ES ribų. Užsienio įmonių dominavimas ES skaitmeninėje erdvėje yra vertinamas kaip ES pažeidžiamumas, kuris, kaip pastebima komunikate „Skaitmeninės politikos kelrodis“, ypač išryškėjo COVID-19 pandemijos metu:

<...> krizė taip pat atskleidė mūsų skaitmeninės erdvės silpnąsias vietas, jos didesnę priklausomybę nuo svarbiausių, dažnai ne ES, technologijų ir kelių didžiųjų technologijų įmonių, be to, per ją padidėjo suklastotų produktų srautas, kibernetinių vagysčių skaičius ir mūsų demokratinėms visuomenėms daromas dezinformacijos poveikis.¹⁰⁴

Pažymėtina, kad nors internetas pagal savo sąrangą yra globalus, komunikate siūlomos priemonės visų pirma skirtos „mūsų skaitmeninės erdvės“, apsiribojančios ES teritorija ir visuomene, atsparumui kurti. Skaitmeninių paslaugų aktas nepajėgus tiesiogiai „išardyti“ asimetriškos globalaus interneto tinklo topografijos ir sumažinti ES priklausomybę nuo užsienio didžiųjų technologijų įmonių (tam teoriškai skirtas Skaitmeninių rinkų aktas), tačiau siūlomos reguliacinės priemonės didinti interneto platformų skaidrumą ir atskaitomybę gali būti vertinamos kaip alternatyvus galios šaltinis sumažinti išorinių jėgų įtaką ir sugrąžinti ES galią kontroliuoti informacijos srautus.

Kartu tai suteikia progą ES pademonstruoti savo galią skaitmeninėje srityje globaliu mastu. Komunikate „Skaitmeninis kelrodis“ reflektuojama, kad pažanga skaitmenizacijos lauke yra ir „pasaulinės įtakos veiksnys“.¹⁰⁵ Atsižvelgiant į JAV ir Europoje jau senokai besitęsiančias diskusijas, kaip turėtų būti reguliuojamos interneto platformos, Europos Komisija pirma pateikdama konkretų pasiūlymą rodo ne tik iniciatyvą pagaliau perrašyti pasenusias skaitmeninės erdvės taisykles, bet ir ambiciją sukurti sektiną modelį privatiems ir valstybiniais veikėjams. ES savo skaitmeninės strategijos dokumentuose vienu svarbiausių savo svertų geopolitinėje arenoje dažnai įvardija savo reguliavimo galias.¹⁰⁶ Pasitikėjimo savimi ES suteikia ES Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (BDAR) sėkmės istorija, kuri parodė „pavyzdį kuriant atvirą, teisingą, įtraukų ir į žmones orientuotą internetą“.¹⁰⁷ Taip sukurtas vadinamasis „Briuselio efektas“, kuris remiasi tendencija, kad ES gali institucionalizuoti ir eksternalizuoti savo normas ir vertybes nustatydamas standartus, kuriuos privatiems veikėjams būtina atitikti norint veikti ES vidaus rinkoje.¹⁰⁸ Tai leidžia ES tarptautiniame kontekste save pozicionuoti kaip globalių demokratinų normų ir standartų kūrėją ir daryti reikšmingą įtaką kitiems valstybiniais ir privatiems veikėjams. Tad nenuostabu, kad kalbėdama apie

---

¹⁰⁴ Skaitmeninis kelrodis, 1.

¹⁰⁵ Skaitmeninis kelrodis, 19.

¹⁰⁶ „Europos skaitmeninės ateities formavimas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0067&from=ES>.

¹⁰⁷ Skaitmeninės ateities formavimas

¹⁰⁸ Annegret Bendiek ir Isabella Sturzer, “Advancing European Internal and External Digital Sovereignty”, *SWP Comment*, No.20 March 2020: 3.

tarptautinius partnerius skaitmenizacijos srityje, ES teigia, kad jie bus skatinami „reguliavimo normas ir standartus derinti ar vienodinti su ES normomis bei standartais“.¹⁰⁹

Taigi, ES demonstruoja lyderystę per pastaruosius kelerius metus formuodama ambicingą skaitmeninę politiką ir pateikdama konkretų teisinį skaitmeninio turinio reguliavimo pasiūlymą platesnės ES skaitmeninio suverenumo vizijos kontekste. Nors Skaitmeninių paslaugų aktas pirmiausiai siekia atliepti europiečių poreikius, ES akivaizdžiai neslepia siekianti ne tik išsikvoti daugiau suverenumo, bet ir pagerinti savo poziciją JAV dominuojamame globaliame interneto tinkle padiktuodama naujus tarptautinius demokratinius interneto reguliavimo standartus. Kaip teigiama komunikate „ES skaitmeninės ateities formavimas“, „vertybių atžvilgiu skaitmeninė politika niekada nėra neutrali“,¹¹⁰ tad ES siūlomas Europos vertybėmis grįstas ir į žmogų orientuotas modelis gali būti vertinamas kaip priimtinas ar sektinas pavyzdys tiek JAV, tiek kitoms demokratinėms valstybėms ir atsvara skaitmeniniam autoritariniam Kinijos režimui.

2.2.2 ES: ir nykštukas, ir milžinas

ES svoris skaitmeninių technologijų pasaulyje yra nevienareikšmiškas: ji vadinama ir nykštuku, ir milžinu.¹¹¹ ES valdoma globalios interneto platformų rinkos dalis yra minimali – remiantis Europos Komisijos duomenimis, tik 4 procentai didžiausių interneto platformų yra europietiškos.¹¹² Be to, Europos interneto platformos tesudaro 3 procentus pasaulinės rinkos vertės.¹¹³ Nei viena iš didžiųjų socialinių tinklų platformų, tokių kaip *Facebook (Meta)*, *Twitter* ar *TikTok* nėra europietiškos kilmės. ES rinka yra dominuojama JAV ir vis labiau Kinijos skaitmeninių technologijų kompanijų.¹¹⁴ Neturėdama vietinių privačių interneto platformų, kurie būtų globalūs žaidėjai, fizinės jurisdikcijos atžvilgiu ES neturi rimtų svertų ir palankios pozicijos globaliame skaitmeniniame tinkle ir yra priklausoma nuo kitų valstybinių ir privačių ekonominių veikėjų. Tiesa, pažymėtina, kad ES, ypač remiama Vokietijos ir Prancūzijos, siekia nepalankią ES poziciją pakeisti imdamasi aktyvių protekcionistinėmis vadinamų ekonominių priemonių prieš užsienio įmonių dominavimą savo skaitmeninėje rinkoje ir skatindama vietinių skaitmeninių technologijų kompanijų kūrimąsi.¹¹⁵ Viena iš tokių priemonių yra jau minėtas sąžiningą ir atvirą konkurenciją ES skaitmeninėje rinkoje turėsiantis užtikrinti Skaitmeninių rinkų aktas. Visgi galima spėti, kad ES mesti iššūkį rinkoje jau

¹⁰⁹ Europos Komisija, „Europos skaitmeninės ateities formavimas“, 2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0067&from=ES> (2022-04-30)

¹¹⁰ Skaitmeninis kelrodis, 19.

¹¹¹ „The EU wants to set the rules for the world of technology“, *The Economist*, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., <https://www.economist.com/business/2020/02/20/the-eu-wants-to-set-the-rules-for-the-world-of-technology>.

¹¹² Skaitmeninis kelrodis, 4.

¹¹³ Daniel S. Hamilton, Joseph P. Quinlan, *The Transatlantic Economy 2022* (Washington, DC: Foreign Policy Institute, Johns Hopkins SAIS/Transatlantic Leadership Network), 56.

¹¹⁴ <https://www.politico.com/news/2019/10/28/europe-technology-silicon-valley-059988>

¹¹⁵ Ibid.

dominuojančioms interneto platformoms yra sunki ir ilgametė užduotis, ir didelių pokyčių Europos rinkos dalyvių atžvilgiu šioje srityje artimiausiu metu tikėtis neverta.

2.2.3 Skaitmeninių paslaugų aktas

Šiuo metu ES skaitmeninių paslaugų teikimą, įskaitant socialinių tinklų platformų veiklą, teisiškai vis dar reglamentuoja 2000 m. priimta ES Elektroninės komercijos direktyva, kuria anuomet norėta paskatinti elektroninės prekybos plėtrą ir laisvą skaitmeninių paslaugų judėjimą ES viduje. Elektroninės komercijos direktyvoje įtvirtintas ypač svarbus „saugaus uosto“ (angl. *safe harbour*) principas, kuriuo remiantis tarpinių paslaugų teikėjai (kitai – interneto tarpininkai) iš esmės yra atleidžiami nuo atsakomybės už priimamą, perduodamą ar saugomą neteisėtą trečios šalies informaciją ar turinį (4 skirsnis: Tarpinių paslaugų teikėjų atsakomybė, 12-14 straipsniai).¹¹⁶

Dabartinis ES skaitmeninių paslaugų reguliavimo režimas, skaičiuojantis jau trečią dešimtmetį, vertintinas kaip pasenęs ir neefektyvus – tai byloja vien tai, kad jis įsigaliojo dar prieš interneto platformų, ypač socialinių tinklų kompanijų, atsiradimą ir įsigalėjimą. Reflektuojama, jog per šį laiką skaitmeninių paslaugų įtaka kasdieniam gyvenimui, visuomenei ir ekonomikai ženkliai išaugo, ir skaitmeninės paslaugos šiandien yra siejamos ne tik su pranašumais, bet ir su kylančiais naujais pavojais naudotojų teisėms, informacijos srautams ir visuomenės įsitraukimui.¹¹⁷ Be to, problematiškas ir Elektroninės komercijos direktyvos įgyvendinimas bei vykdymo priežiūra. Pavyzdžiui, direktyvoje nenumatytas joks valdžios institucijų bendradarbiavimo mechanizmas, o interneto platformų priežiūra palikta jų įsisteigimo šaliai.¹¹⁸ Įvairūs tyrimai ir viešos konsultacijos rodo, kad Elektroninės komercijos direktyva ES valstybėse narėse įgyvendinama labai skirtingai, nacionalinė teismų praktika dėl interneto tarpininkų atsakomybės už jų skelbiamą turinį yra itin fragmentiška ir kartais net prieštaraujanti galiojančios nacionalinėms normoms.¹¹⁹

Nors iš dalies besiremiantis savo teisinės pirmtakės pagrindu, jau minėtas Skaitmeninių paslaugų aktas yra ne direktyva, o reglamentas, t.y., jis yra privalomas, visoje ES taikomas aktas, (kitai nei direktyva, kuria nustatomas tikslas, kurį visos ES šalys privalo pasiekti pasirinktiniais įgyvendinti įstatymais).¹²⁰ Šiuo atveju, kitos rūšies teisės akto pasirinkimą galima laikyti sąmoningu

---

¹¹⁶ „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva)“, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2000 m. birželio 8 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031> (žiūrėta 2023 m. gegužės 8 d.).

¹¹⁷ Europos Komisija, „Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos (Skaitmeninių paslaugų aktas), kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB“, 1.

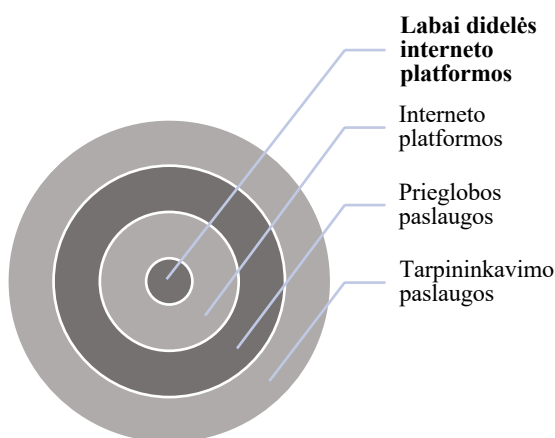
¹¹⁸ „Klausimai ir atsakymai. Skaitmeninių paslaugų aktas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/qanda_20_2348.

¹¹⁹ Tambiana Madiega, „Reform of the EU liability regime for online intermediaries“, *European Parliamentary Research Service*, 2020, 4.

¹²⁰ „Teisės aktų rūšys“, Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_lt.

sprendimu siekiant sukurti teisiškai aiškų ir vienodą europinį interneto platformų reguliavimo režimą ir padidinti ES skaitmenizacijos konvergenciją.

Kuo pasižymi Skaitmeninių paslaugų akte reglamentuojamas ES būsimas interneto platformų reguliavimo modelis? Visų pirma, Skaitmeninių paslaugų akto išskirtinis bruožas yra tai, kad reguliavimo objektas – vadinamieji interneto tarpininkai – diferencijuojami pagal savo funkciją, dydį ir poveikį (4 paveikslas). Didžiausią interneto tarpininkų grupę sudaro tarpininkavimo paslaugos (pavyzdžiui, interneto prieigos teikėjai, domenų vardų registratoriai), į kurią įeina prieglobos paslaugos (pavyzdžiui, debesijos ir interneto svetainių prieglobos paslaugos), savo ruožtu apimančios interneto platformas (pavyzdžiui, elektronines prekyvietes, programėlių parduotuves, socialinių medijų platformas).¹²¹

4 paveikslas. Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo objektai.

Šaltinis: „Skaitmeninių paslaugų aktas. Saugios ir atskaitingos interneto aplinkos užtikrinimas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act-ensuring-safe-and-accountable-online-environment_lt.

Tyrimui aktualus mažiausias, tačiau viešojoje erdvėje bene daugiausiai dėmesio sulaukęs Skaitmeninių paslaugų akto reguliavimo dėmuo – labai didelės interneto platformos (33 straipsnis), apibrėžiamos kaip tos, kurios teikia paslaugas ES vidutiniškai 45 mln. (ar 10% ES gyventojų) ar daugiau aktyvių paslaugos gavėjų per mėnesį.¹²² Palyginimui – *Facebook* savininkės *Meta* duomenimis (pateiktas jau pagal Skaitmeninių paslaugų akto keliamus reikalavimus!), 2022 m. antrą pusmetį socialiniu tinklu *Facebook* vidutiniškai naudojosi maždaug 250 mln., o *Instagram* – apie 250

¹²¹ Europos Komisija, „Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa. Komisija siūlo naujas taisykles skaitmeninėms platformoms“.

¹²² Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, „*Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)*“, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d.).

mln. ES vartotojų per mėnesį.¹²³ Labai didelių interneto platformų statusą suteikia ir periodiškai peržiūri Europos Komisija – naujausiais, 2023 m. balandžio mėn. 25 d. duomenimis, labai didelių interneto platformų statusas šiuo metu suteiktas iš viso 17 interneto platformų, įskaitant socialinius tinklus *Facebook, Instagram, LinkedIn, Pinterest, Snapchat, TikTok* ir kt.¹²⁴

Reglamente kategorizuojant interneto tarpininkus pagal funkciją, dydį ir poveikį nustatomas tiek bendras reguliavimo režimas, galiosiantis visiems tarpininkams, tiek atskiros papildomos taisyklės skirtingoms tarpininkų grupėms. Tai leidžia atskirti mažus ir vidutinius interneto tarpininkus nuo labai didelių interneto platformų ir kelti jų dydžiui, veiklos pobūdžiui ir poveikiui proporcingus ir kartu asimetriškus reikalavimus. Dėl nemažos Skaitmeninių paslaugų akto apimties toliau tyrime aptariamos svarbiausios ir tyrimui aktualiausios Skaitmeninių paslaugų akto nuostatos – tiek visiems interneto tarpininkams, tiek tik didžiosioms interneto platformoms keliamos prievolės, kuriama valdymo ir priežiūros struktūra bei galimos bausmės naujų ES reikalavimų nesilaikymo atveju.

Naujajame Europos Komisijos pasiūlyme pasirinkta išlaikyti esminę Elektroninės komercijos direktyvoje interneto tarpininkus apsaugančią nuostatą, teigiančią, kad interneto tarpininkai sąlyginai neatsako už perduodamą ir/ar saugojamą informaciją, t.y., jie yra atleisti nuo atsakomybės, nebent neteisėtas turinys jiems yra faktiškai žinomas ir jie nesiėmė priemonių jo pašalinti (II sk. „Tarpininkavimo paslaugų teikėjų atsakomybė“ 4 str. „Paprasto perdavimo paslauga“, 5 str. „Podėliavimo paslauga“, 6 str. „Prieglobos paslauga“).¹²⁵

Kita vertus, pažymėtina, kad Reglamentu skatinama proaktyvi savanoriška tarpininkų savireguliacija – 7 straipsniu įtvirtinama vadinamoji „gerojo samariečio“ nuostata, numatanti, kad tarpininkai, besiidomantys savanoriškai kovoti su neteisėtu turiniu, nepraras atleidimo nuo atsakomybės išimties. Reglamente taip pat numatomas privalomas interneto tarpininkų bendradarbiavimas su nacionalinėmis valdžios institucijomis vykdant nurodymus imtis veiksmų prieš neteisėtą turinį arba pateikti informaciją apie savo paslaugų gavėjus (9 ir 10 str.).

Didesnis interneto tarpininkų veiklos ir sprendimų skaidrumas yra gija, jungianti visus Skaitmeninių paslaugų akto elementus, ir tam skirta viena didžiausių Reglamento naujovių – interneto tarpininkams numatomas nemažas kiekis naujų pareigų, susijusių su išsamaus patikrinimo prievolėmis (angl. *due diligence*). Tiesa, dalį jų galima laikyti formaliais baziniais reikalavimais, nekuriančiais naujų svarių pokyčių, pavyzdžiui, kontaktinio centro instituciniam bendradarbiavimui ir paslaugos gavėjams įsteigimas (11 ir 12 str.), teisinio atstovo paskyrimas ES (13 str.), nuostatų ir

¹²³ „Digital Services Act - Information on Average Monthly Active Recipients in the European Union“, *Meta*, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., <https://transparency.fb.com/sr/dsa-report-feb2023/>.

¹²⁴ „Skaitmeninių paslaugų aktas. Komisija suteikia labai didelių interneto platformų ar paieškos sistemų statusą pirmiesiems subjektams“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_23_2413.

¹²⁵ Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, „*Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)*“, 44.

sąlygų, apibrėžiančių turinio moderavimo principus, įskaitant algoritminius procesus, suformulavimą ir pateikimą vartotojams (14 str.). Reikšmingesnį žingsnį didesnės atskaitomybės link žymi prievolė visiems interneto tarpininkams teikti skaidrumo ataskaitas apie turinio moderavimo veiksmus (15 str.).¹²⁶

Būsimajame modelyje taip pat kuriamos naujos procedūros ir mechanizmai, kuriais į turinio reguliavimo ir šalinimo procesą siekiama įtraukti ir suteikti daugiau galių ir patiems interneto naudotojams. Pavyzdžiui, prieglobos paslaugų teikėjai, įskaitant interneto platformas, ne tik turės įdiegti aiškius mechanizmus, kuriais pasinaudodami vartotojai galėtų efektyviai pranešti paslaugos teikėjams apie galimai neteisėtą turinį (16 str.), bet ir pagrįsti vartotojams savo motyvus, jei buvo priimtas sprendimas apriboti arba pašalinti neteisėtą turinį (17 str.). Interneto platformos yra įpareigojamos suteikti galimybę naudotojams užginčyti interneto platformų sprendimus per nevisiškai automatizuotą vidaus skundų nagrinėjimo sistemą ar neteisminio ginčų sprendimo įstaigą (20-21 str.).¹²⁷ Jos taip pat turės prioretizuoti iš anksto numatytų „patikimų pranešėjų“ (pavyzdžiui, nevyriausybinių organizacijų) pranešimų dėl neteisėto turinio svarstymą (22 str.) ir privalės sustabdyti paslaugų teikimą dažniems neteisėto turinio platintojams (23 str.).¹²⁸

Nenuostabu, kad Skaitmeninių paslaugų akte atskirai išskiriamos ir griežčiausi reikalavimai numatomi rinkoje dominuojančioms labai didelėms interneto paieškos sistemoms ir labai didelėms interneto platformoms, įskaitant ir socialinių tinklų platformas. Tai atspindi Europos Komisijos susirūpinimą ir vertinimą, kad labai didelės interneto platformos yra šiais laikais itin svarbios viešosios erdvės, kartu sietinos su sisteminiu lygio rizikomis, pavyzdžiui, manipuliavimu ar dezinformacija, neteisėto turinio sklaida ir galima žala visuomenei.¹²⁹

Tad Reglamentas į interneto platformų reguliavimą žiūri per sisteminių rizikų ES skaitmeninėje erdvėje valdymo prizmę. Visų pirma, interneto platformos privalės atlikti kasmetinį rizikos vertinimą, t.y., pačios nustatyti, išanalizuoti, ir įvertinti bet kokią su jų veiklos dizainu ar veikimu susijusią sistemine riziką, pavyzdžiui, neigiamą poveikį pamatinėms žmogaus teisėms ar pilietiniam diskursui ir rinkimų procesams bei visuomenės saugumui (34 str.).¹³⁰ Kartu joms deleguojama atsakomybė imtis priemonių mažinti šią riziką; keletas galimų priemonių – turinio reguliavimas, pavyzdžiui, greitas turinio pašalinimas ar prieigos prie jo panaikinimas, taip pat situacinis interneto platformų paslaugų, algoritmų, reklamos sistemų, nuostatų ir sąlygų pritaikymas (35 str.). Kuriamas ir naujas krizių valdymo mechanizmas, suteiksiantis galią Europos Komisijai labai

---

¹²⁶ Ibid., 48-49.

¹²⁷ Ibid., 53-54.

¹²⁸ Ibid., 56-57.

¹²⁹ „Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa. Komisija siūlo naujas taisykles skaitmeninėms platformoms“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_20_2347.

¹³⁰ Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, „Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, 64.

didelių interneto platformų pareikalauti taikyti konkrečias priemones kilus krizei (kuri apibrėžiama kaip didelė grėsmė visuomenės saugumui ar sveikatai ES ar jos didelėje dalyje) (36 str.).¹³¹ Pažymėtina, kad labai didelių interneto platformų teikiamoms skaidrumo ataskaitoms taip pat keliami aukštesni reikalavimai nei kitiems mažesniems interneto tarpininkams. Pavyzdžiui, šiose ataskaitose turės būti nurodoma, kiek įmonės darbuotojų dirba turinio moderavimo srityje kiekviena ES valstybių narių oficialia kalba, ir kokia šių darbuotojų kvalifikacija ir kalbiniai įgūdžiai (42 str.)¹³²

Būsimajame reguliavimo modelyje siekiama užtikrinti labai didelių interneto platformų Skaitmeninių paslaugų akto prievolių laikymąsi. Tam numatyta priežiūros priemonė – Europos Komisijos iniciatyva vykdomas interneto platformų sisteminių rizikos vertinimo ir mažinimų veiksmų nepriklausomas auditas (37 str.), kurio rekomendacijas interneto platformos turės įgyvendinti.¹³³ Kitas svarbus elementas – Skaitmeninių paslaugų aktu numatoma galimybė ES valstybei narei ar Europos Komisijai pareikalauti interneto platformų suteikti prieigą prie duomenų, kurie leistų įvertinti, ar yra laikomasi Reglamento (40 str.). Be to, interneto platformos turės šiuos duomenis „atverti“ ir tyrėjams, kurie galėtų atlikti sisteminės rizikos faktorių mokslinius tyrimus ir nagrinėti interneto platformų sprendimus dėl neteisėto turinio – taip siekiama geriau suprasti interneto platformų veikimo vidinę logiką.¹³⁴

Skaitmeninių paslaugų aktu kuriamas ir naujas interneto platformų reguliavimo valdysenos modelis, t.y., nauja institucinė priežiūros struktūra, kuri užtikrins Reglamento įgyvendinimą ir vykdymą. Nacionaliniu lygmeniu keliamas reikalavimas kiekvienai ES valstybei narei numatyti bent vieną kompetetingą nacionalinę instituciją, kuri būtų atsakinga už interneto tarpininkų priežiūrą ir Skaitmeninių paslaugų akto vykdymą, ir vieną iš jų paskirti skaitmeninių paslaugų koordinatoriumi, kuris būtų atsakingas už visus su Skaitmeninių paslaugų akto taikymu susijusius klausimus atitinkamoje ES valstybėje narėje (49 str.).¹³⁵ Paskirtieji skaitmeninių paslaugų koordinatoriai, atstovaujami aukšto lygio pareigūnų, kartu sudarys naujai įkuriamą Europos skaitmeninių paslaugų valdybą – ES lygmens nepriklausomą patariamojo pobūdžio instituciją, kuri, be kita ko, padės skaitmeninių paslaugų koordinatoriams ir Europos Komisijai reguliuoti labai dideles interneto platformas (61 str.).¹³⁶

Esminis naujojo valdysenos modelio elementas – kompetencijų pasidalijimas tarp ES valstybių narių ir Europos Komisijos: nors ES valstybės narės yra pagrindinės Reglamento įgyvendintojos, pagrindinė rolė vienintelei Europos Komisija priklausys „išimtiniai įgaliojimai“

---

¹³¹ Ibid., 66-67.

¹³² Ibid., 73.

¹³³ Ibid., 69-74.

¹³⁴ Ibid., 70.

¹³⁵ Ibid., 79.

¹³⁶ Ibid., 87.

prižiūrėti labai dideles interneto platformas ir jų keliamų sisteminių rizikų valdymą (56 str.).¹³⁷ Šiuo atveju, Europos Komisijai suteikiama galia inicijuoti tyrimus ir procedūras siekiant išsiaiškinti, ar labai didelės interneto platformos teisingai vykdo savo pareigas ir nepažeidžia Reglamento nuostatų, taip pat prašyti interneto platformų pateikti informaciją, jei įtariamas pažeidimas, ar net atlikti fizinius patikrinimus (65-69 str.).¹³⁸ Priklausomai nuo situacijos, įtardama Reglamento pažeidimus, Europos Komisija turės galimybę pritaikyti laikinąsias priemones, nustatyti privalomus įsipareigojimus ar pareikalauti suteikti prieigą prie interneto platformų duomenų bazių ir algoritmų (70-72 str.).¹³⁹ Nustačius, kad nesilaikoma Reglamento reikalavimų, Europos Komisija galės vykdyti sustiprintą interneto platformų priežiūrą, o interneto platformos nedelsiant turės paklusti ir imtis joms nustatytų būtinų priemonių – kitaip joms grės iki 6 procentų bendros pasaulinės metinės apyvartos siekiančios baudos arba iki 5 procentų vidutinių pajamų per dieną (arba pasaulinės metinės apyvartos per dieną) siekiančios periodinės baudos (74-76 str.).¹⁴⁰ Svarbu pažymėti, kad Europos Komisija priežiūros procesą apmokestins – interneto platformoms bus taikomas metinis priežiūros mokestis už Europos Komisijos patirtas išlaidas vykdant Reglamentu numatytas priežiūros priemones (43 str.).¹⁴¹

Interneto platformų reguliavimo užduotis bus patikėta Europos Komisijos Ryšių tinklų, turinio ir technologijų generaliniam direktoratui (DG CONNECT). Tai lems vidinius struktūrinius pokyčius šio generalinio direktorato viduje: atsižvelgiant į skirtingus su Skaitmeninių paslaugų aktu (kartu ir Skaitmeninių rinkų akto) įgyvendinimu susijusius aspektus, bus suformuotos trys skirtingomis temomis (t.y. socialiniai/visuomeniniai, techniniai ir ekonominiai klausimai) dirbančios grupės. Pavyzdžiui, už labai didelių interneto platformų rizikų vertinimus ir auditus bus atsakinga socialinių klausimų grupė.¹⁴²

Europos Komisijos nario, atsakingo už vidaus rinką, ir ES skaitmeninės vidaus rinkos reformos vėliavnešio Thierry Breton teigimu, interneto platformos ilgą laiką buvo „per didelės, kad rūpintųsi“.¹⁴³ Skaitmeninės transformacijos kontekste Skaitmeninių paslaugų aktu ES kuria naują ir ambicingą demokratiniiais principais grįstą interneto platformų priežiūros modelį, žymintį reikšmingą ir ilgai brendusį požiūrio pokytį į interneto platformų atsakomybę, atskaitomybę ir jų keliamas rizikas ne tik Europoje, bet ir visame demokratiame pasaulyje. Šis teisinis instrumentas, paverčiantis Europos Komisiją pagrindine labai didelių interneto platformų prižiūrėtoja, suteikia jai svarių galios

---

¹³⁷ Ibid., 83-84.

¹³⁸ Ibid., 89-92.

¹³⁹ Ibid., 92-93.

¹⁴⁰ Ibid., 94.

¹⁴¹ Ibid., 74.

¹⁴² „Sneak peek: how the Commission will enforce the DSA & DMA – Blog of Commissioner Thierry Breton“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/STATEMENT_22_4327.

¹⁴³ „Sneak peek: how the Commission will enforce the DSA & DMA – Blog of Commissioner Thierry Breton“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/STATEMENT_22_4327.

svirtų kontroliuoti informacijos srautus ir apsaugoti savo skaitmeninę erdvę ir ES piliečius nuo įvairių socialiniuose tinkluose sistemiškai besidauginančių grėsmių.

2.2.4 *Prieš ir po Skaitmeninio paslaugų akto: Briuselio efektas 2.0?*

Nors būsimasis ES interneto platformų reguliavimo režimas pirmiausiai pozicionuojamas kaip ES skaitmeninės vidaus rinkos reforma, ES aiškiai reiškiamas lūkestis Skaitmeninių paslaugų aktu nustatyti „lyginamąjį standartą“ pasauliniu lygmeniu,¹⁴⁴ nes, kaip dažnai pabrėžiama, tai yra „pirmasis pasaulyje tokio pobūdžio reguliavimo priemonių rinkinys, rodantis kitoms šalims pavyzdį, kaip gali būti reglamentuojama interneto tarpininkų veikla.“¹⁴⁵ Tad, Reglamentas svarbus ir kaip precedentą kuriantis teisės aktas globaliu mastu.

Pažymėtina, kad pirmosios interneto platformos, kurioms labai didelės interneto platformos statusas buvo suteiktas jau 2023 m. balandžio mėn. 25 d., turės per keturis mėnesius pradėti vykdyti joms Skaitmeninių paslaugų aktu nustatytas prievolės.¹⁴⁶ Tad ES labai didelių interneto platformų reguliavimo modelis įsigalios dar 2023 m., pakeisdamas šiuo metu galiojančius 27 skirtingus nacionalinius taisyklių rinkinius ir tapdamas dominuojančiu „vienvaldžiu“ režimu ES teritorijoje. Europos Komisaras Thierry Breton, vaizdžiai pabrėždamas Reglamento poveikį, teigia, kad bus galima kalbėti apie laikotarpį „prieš ir po“ Skaitmeninių paslaugų akto.¹⁴⁷

Istoriškai ES yra sėkminga įtikinti technologijų kompanijas laikytis ir net išplėsti savo teisinę jurisdikciją. Pasak suomės-amerikietės teisės profesorės Anu H. Bradford, per pastaruosius du dešimtmečius labai išaugo ES reguliacinė galia daryti įtaką pasaulio rinkoms, ypač skaitmeninės ekonomikos srityje.¹⁴⁸ Tačiau kol kas galima tik prognozuoti, kiek sėkmingas bus ES interneto platformų reguliavimo modelio įgyvendinimas ES, bei jo „eksportas“ ir sklaida pasauliniu lygmeniu.

Svarbiausias ES kaip reguliacinės galios dėmuo yra jos ekonominė reikšmė. ES, turinti apie 500 milijonų piliečių, yra didelė ir svarbi rinka užsienio didžiųjų technologijų kompanijoms. Pavyzdžiui, teigiama, kad ES rinka sudaro apie ketvirtadalį *Facebook* ir *Google* gaunamų pajamų,¹⁴⁹ tad prarasti prieigą prie ES rinkos būtų skausminga. Tad ES rinkos galia yra pagrindinis ES įtaigos

---

¹⁴⁴ „Klausimai ir atsakymai. Skaitmeninių paslaugų aktas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/qanda_20_2348.

¹⁴⁵ „Skaitmeninių paslaugų aktas. Komisija suteikia labai didelių interneto platformų ar paieškos sistemų statusą pirmiesiems subjektams“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_23_2413.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ „Sneak peek: how the Commission will enforce the DSA & DMA – Blog of Commissioner Thierry Breton“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/STATEMENT_22_4327.

¹⁴⁸ Anu Bradford, *The Brussels effect: how the European Union rules the world* (New York: Oxford University Press, 2020), 131.

¹⁴⁹ „The EU wants to set the rules for the world of technology“, *The Economist*, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., <https://www.economist.com/business/2020/02/20/the-eu-wants-to-set-the-rules-for-the-world-of-technology>.

instrumentas, galintis priversti didžiąsias technologijų kompanijas imtis joms ne visuomet palankių veiksmų ir pokyčių: adaptacijos kaina yra mažesnė nei visos ES rinkos praradimas.

2.3 Kinijos drakoniškasis reguliavimo mechanizmas

2.3.1 Kinijos skaitmeninis autoritarizmas

Tiek Kinijos požiūris į internetą, tiek vystomas interneto reguliavimo modelis ženkliai skiriasi nuo demokratiškos JAV ir ES režimų, aptartų ankstesniuose tyrimo skyreliuose. Beveik nuo pat šiek tiek vėlavusio interneto atsiradimo šalyje 1994 m.¹⁵⁰ Kinijoje, autoritarinėje valstybėje, valdomojoje Kinijos komunistų partijos, atviro ir globalaus interneto idėja buvo atmesta kaip nepriimtina ir kėlusia per daug pavojų partiniam stabilumui. Nors internetas kaip išradimas Kinijoje prigijo, drakoniškų turinio reguliavimo priemonių buvo imtasi bene iškart. Dar 1997 m. Kinija ėmėsi „Didžiosios ugniasienės“ projekto siekdama vystyti valstybės kontrolę ir cenzūrą paremtą interneto reguliavimo modelį. Tad istoriškai Kinija yra sutelkusi informacijos prieigos ir judėjimo galią valstybės institucijose.

2.3.2 Vietiniai kiniški žaidėjai

Dešimtajame dešimtmetyje priimtas sprendimas atsiriboti nuo globalaus interneto iš esmės nesutrukdė Kinijos skaitmeninės ekonomikos augimo. Šiandien Kinija yra antra pasaulyje skaitmeninė ekonomika, ir nors dar gerokai atsiliekanti, vienintelė reali pretendentė skaitmeninėse geopolitinėse lenktynėse su JAV.¹⁵¹ Be to, 2020 m. duomenimis, ši valstybė turėjo didžiausią pasaulyje socialinių tinklų rinką su 927 mln. vartotojų.¹⁵² Tarp 10 didžiausių pasaulyje socialinių medijų platformų pagal vartotojų skaičių Kinijos socialiniai tinklai užėmė paskutines penkias pozicijas (žr. 3 paveikslą). Dauguma didžiųjų socialinių tinklų platformų yra privačios interneto kompanijos, pavyzdžiui, *WeChat* ir *Tencent QQ* priklauso įmonei *Tencent*, *Douyin* – *Bytedance*, o *Sina* – kompanijai *Weibo*.

Kita vertus, svarbu pažymėti, kad globaliu mastu socialinių tinklų rinkas visgi beveik išimtinai dominuoja tokios JAV veikiančios platformos kaip *Facebook*, *YouTube* ar *Twitter*, nes Kinija, net ir

---

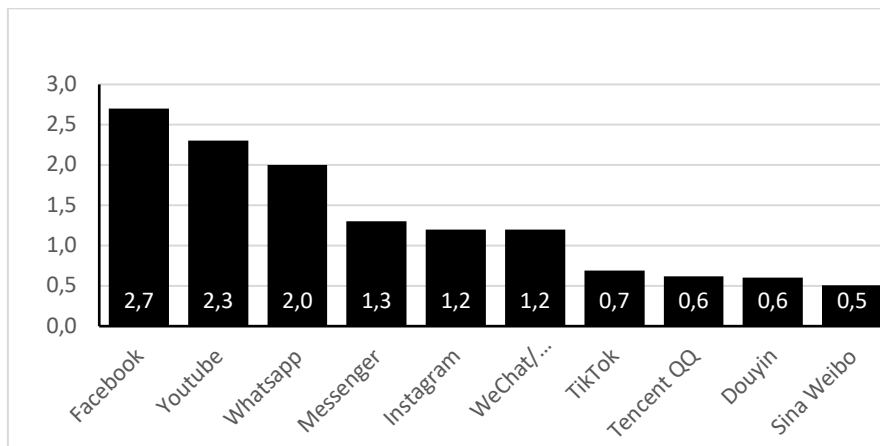
¹⁵⁰ 'China's access to the internet' [中国接入互联网], *China News Service* [中国新闻社], žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://web.archive.org/web/20140219141011/http://www.chinanews.com/special/guoqing/60/2009/06-25/122.shtml>

¹⁵¹ Daniel S. Hamilton, Joseph P. Quinlan, *The Transatlantic Economy 2022* (Washington, DC: Foreign Policy Institute, Johns Hopkins SAIS/Transatlantic Leadership Network), 56.

¹⁵² Christina Lu, „China's Social Media Explosion“, *Foreign Policy*, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://foreignpolicy.com/2021/11/11/china-social-media-tech-linkedin-wechat-censorship-privacy-regulation/>.

būdamą antra pasaulyje skaitmeninė ekonomika, sukūrė tik savo vietinių platformų ekosistemą.¹⁵³ Tai reiškia, kad dauguma Kinijos teisinėje ir fizinėje jurisdikcijoje esančių socialinių tinklų platformų – *WeChat*, *Tencent QQ*, *Douyin* ar *Sina Weibo* – yra vietiniai žaidėjai, neperžengę Kinijos socialinių tinklų rinkos ribų, ir teapsiriboja dominavimu šioje jurisdikcijoje.

3 paveikslas. 10 pasaulyje didžiausių socialinių medijų platformų pagal globalių aktyvių vartotojų skaičių (mlrd.). Šaltinis: Clothilde Goujard, Samuel Stolton, „Europe reins in Big Tech: What you need to know“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.eu/article/europe-digital-markets-act-dma-digital-services-act-dsa-regulation-platforms-google-amazon-facebook-apple-microsoft/>.

2.3.3 Teisinis cenzūros reglamentavimas

Atsižvelgdama į sparčią interneto platformų plėtrą šalyje, Kinija sąmoningai sąmoningai suvokdama joje galimai slypinčius pavojus naujino ir stiprino internetinio turinio kontrolę ir šiame lauke. Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo modelis pasižymi stipriu priežiūros ir valdymo instituciniu mechanizmu. Pagrindinis Kinijos reguliuotojas yra Kinijos kibernetinės erdvės administracija, veikianti kartu su Centrinės kibernetinės erdvės komisija, kuri yra netiesiogiai yra pavaldi Kinijos Komunistų partijos Politbiuro nuolatiniam komitetui (žr. 5 paveikslą). Pažymėtina, kad Kinijos kibernetinės erdvės administracijai šiuo metu vadovauja Zhuang Rongwen, kuris taip pat eina Centrinio propagandos departamento (formaliai žinomo kaip Kinijos Komunistų partijos Centrinio komiteto Viešinimo departamento) direktoriaus pavaduotojo pareigas.¹⁵⁴

Autoritarinės politinės sistemos ir vietinių interneto platformų dominavimo Kinijoje kombinacija suformavo savitą Kinijos požiūrį ir prieigą prie platformų atsakomybės ir turinio

¹⁵³ Jennifer Pan, „How market dynamics of domestic and foreign social media firms shape strategies of internet censorship“, *Problems of Post-Communism*, 64(3-4), (2017). 167-188.

¹⁵⁴ „Zhuang Rongwen“, Kinijos kibernetinės erdvės administracija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., http://www.cac.gov.cn/wap/bgs/A0902phoneindex_1.htm

reguliuojamo. Toliau apžvelgiamos keletas svarbiausių Kinijos socialinių tinklų reguliavimo modelių apibūdinančių Kinijos kibernetinės erdvės administracijos reglamentų nuostatų.

Vienas iš esminių teisinių skirtumų, skiriančių Kinijos interneto platformų reguliavimą nuo JAV ir ES, yra tai, kad kiniškos socialinių medijų platformos privalo reguliuoti savo skelbiamą turinį. Ši nuostata įtvirtinta 2000 m. reglamento „Interneto informacinių paslaugų administravimo priemonės“ 16 straipsniu, kuris teigia, kad interneto informacinių paslaugų teikėjai turi stebėti neteisėtą ir nepriimtina turinį, o jį pastebėjus, „jie nedelsdami nutraukia perdavimą, saugo atitinkamus įrašus ir praneša apie tai atitinkamoms valstybės institucijoms.“¹⁵⁵ Tai patvirtinama ir 2017 m. Kinijos kibernetinės erdvės administracijos reglamente „Interneto informacinių paslaugų administravimo nuostatos“, kuriame teigiama, jog internetinio turinio platformos yra interneto informacinių paslaugų teikėjos, atsakingos už jose skelbiamą turinį, ir net turėtų paskirti atsakomybę prisiimančių turinio redaktorių.¹⁵⁶ Kitame reglamente taip pat nurodoma, kad turinys turėtų būti reguliuojamas žmogaus bei realiu laiku.¹⁵⁷ Beje, tam tikrai atvejais net ir kiniškoms platformoms yra leidžiama sąlyginė atsakomybė, pavyzdžiui, platformos yra atleidžiamos nuo žalos atlyginimo, jei laiku imasi veiksmų, gavusios pranešimą dėl pažeistų vartotojų teisių.¹⁵⁸

Pastaraisiais metais Kinija taip pat aktyviai diegia nuostatą, kad platformoms tenka „pirminė atsakomybė“ už interneto valdymą, kuris jau įsitvirtino kaip vienas pagrindinių Kinijos internetinio turinio valdymo principų.¹⁵⁹ Kibernetinės erdvės administracijos gairėse „Nuomonės dėl tolesnio interneto svetainės platformos informacijos turinio valdymo subjektų atsakomybės konsolidavimo“ teigiama, kad jomis siekiama

„<...> atkreipti dėmesį į visų rūšių chaosą tinkle ir stengtis kovoti su interneto svetainių platformos nukrypimais nuo supratimo, valdymo nesėkmėmis, gebėjimų stoka ir neveiksmingumu vykdant pagrindinę atsakomybę už informacijos turinio valdymą. Ir kitais neišspręstais klausimais, vadovauti ir raginti interneto svetainės platformą ištaisyti trūkumus, stipriąsias ir silpnąsias puses bei gerinti lygį, kad būtų užtikrinta, jog interneto

---

¹⁵⁵ Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacinių paslaugų administravimo priemonės“, 2010, http://www.cac.gov.cn/2000-09/30/c_126193701.htm, (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

¹⁵⁶ Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacinių paslaugų administravimo nuostatos“, 2017, http://www.cac.gov.cn/2017-05/02/c_1120902760.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

¹⁵⁷ Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacijos turinio ekologinio valdymo reglamentas“, 2019, http://www.cac.gov.cn/2019-12/20/c_1578375159509309.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

¹⁵⁸ Jufan Wang, „Platform Responsibility with Chinese Characteristics“ (publikuota kaip dalis Defeating Disinformation Unconference, 2022): 6.

¹⁵⁹ Ibid.

svetainės platforma visada laikytusi teisingos politinės krypties, visuomenės nuomonės orientacijos ir vertybinės orientacijos.“¹⁶⁰

Šiose gairėse Kibernetinės erdvės administracija teigia pirmą kartą išsakanti platformų atsakomybei keliamus reikalavimus už informacinio turinio priežiūrą, į kuriuos įeina, be kita ko, įeina: platformos bendruomenės taisyklių tobulinimas, turinio peržiūros mechanizmo gerinimas, informacijos turinio kokybės gerinimas, informacinio turinio sklaidos standartizavimas, pagrindinių funkcijų valdymo stiprinimas, nepilnamečių apsaugos stiprinimas, personalo komandos pastiprinimas ir kt.¹⁶¹

Svarbu paminėti, kad Kinijos interneto turinio reguliavimo teisinėje bazėje taip pat užkoduota autoritarinės visuomenės cenzūra. Į interneto platformas Kinija žvelgia kaip į potencialius viešosios nuomonės formuotojus, tad juos siekiama suvaržyti teisiškai. Reglamento „Interneto informacinių paslaugų administravimo nuostatos“ 3 straipsnyje teigiama, kad interneto informacinių paslaugų teikėjai

„<...> laikosi Konstitucijos, įstatymų ir administracinių nuostatų, laikosi tarnavimo liaudžiai ir socializmui krypties, laikosi teisingos viešosios nuomonės krypties, atlieka viešosios nuomonės priežiūros vaidmenį, skatina pozityvios, sveikos, teigiamos ir pozityvios tinklo kultūros formavimąsi, saugo nacionalinius ir visuomenės interesus.“¹⁶²

Kas iš tiesų Kinijos reguliaciniame modelyje apibrėžiama kaip neteisėtas ir žalingas turinys, t.y. kas reguliuojama? Įdomu tai, kaip 2019 m. dokumente „Interneto informacijos turinio ekologinio valdymo reglamentas“ apibrėžiamos galimos net trys turinio rūšys – nelegalus, žalingas ir pozityvus¹⁶³ – vertintinos per labai politinę prizmę. Pavyzdžiui, į šią savoką patenka ne tik įprastesni pornografijos, azartinių lošimų, smurto, žmogžudysčių, teroro ar nusikaltimų kurstymo skleidimo draudimas, bet ir žala nacionalinei garbei ir žalai, herojų ir kankinių iškraipymas ar žeminimas, gandų skleidimas ir ekonominės ir socialinės tvarkos ardymas bei kenkimas valstybės religinei politikai ir kt. 7 straipsniu raginama imtis visų priemonių riboti skandalų išpūtimo, nepriimtino gamtinių katastrofų komentavimo, seksualinių provokacijų ir kt. Savo ruožtu 11 straipsnyje interneto informacinių paslaugų visais galimais būdais (pavyzdžiui, pateikiant informaciją naršyklės namų

¹⁶⁰ Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Nuomonės dėl tolesnio interneto svetainės platformos informacijos turinio valdymo subjektų atsakomybės konsolidavimo“, 2021, http://www.cac.gov.cn/2021-09/15/c_1633296789845827.htm, (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

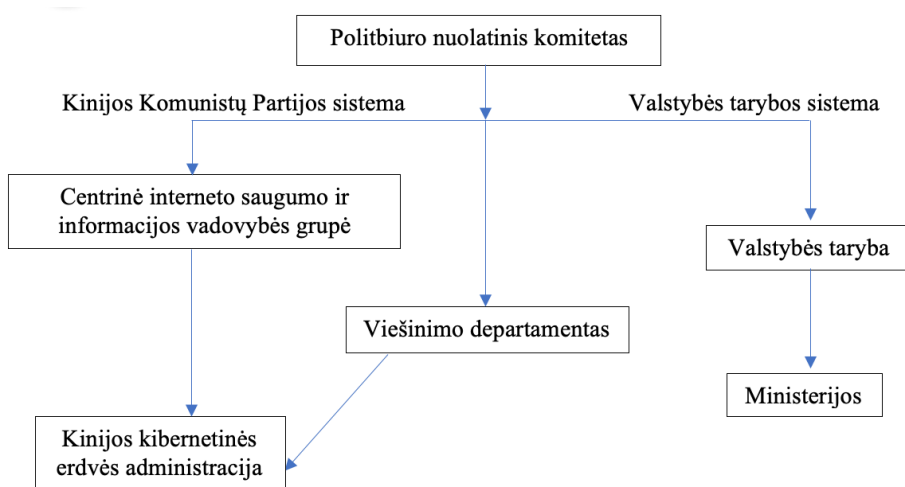
¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacinių paslaugų administravimo nuostatos“, 2017, http://www.cac.gov.cn/2017-05/02/c_1120902760.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

¹⁶³ Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacijos turinio ekologinio valdymo reglamentas“, 2019, http://www.cac.gov.cn/2019-12/20/c_1578375159509309.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

puslapyje) skatinami 5 straipsnyje nurodomas turinys – Kinijos lyderio Xi Jinpingo socializmo su Kinijos charakteristikomis filosofijos, Kinijos komunistų partijos linijos, pagrindinių socializmo vertybių ir pan. skatinimas.¹⁶⁴

Interneto platformų taisyklių pažeidimai dažniausiai baudžiami įvairiomis administracinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, interneto platformo vadovo iškvietimu pas reguliatorių, paliepimu platformoms laikinai ar visam laikui stabdyti veiklą. Kur kas rečiau taikomas baudžiamasis persekiojimas, galintis grėsti kalėjimu, ar didžiulės baudos.¹⁶⁵

5 paveikslas. Kinijos interneto valdysenos institucinė sąranga nuo 2014 m.

Šaltinis: Ting Luo, Aofei Lv, „Nine dragons run the water. Fragmented internet governance in China“ in *Power and Authority in Internet Governance: Return of the State?*, edited by Blayne Haggart, et al., Taylor & Francis Group, 2021, 130.

2.3.4 Kinijos pajėgumai dominuoti

Nors Kinijos autoritarinė politinė sistema sudaro sąlygas skleisti vienvaldžiam, nekviescionuojam socialinių tinklų platformų turinio reguliavimo režimui, abejotina, ar šis reguliacinis modelis galėtų būti dominuojantis globaliu mastu. Visų pirma, nors platformų ekonomika sparčiai auga ir bando vytis JAV, didžioji dauguma Kinijos teisinės ir fizinės jurisdikcijos socialinių tinklų kompanijos yra vietiniai, Kinijos teritorijoje koncentruoti žaidėjai, nepakankamai dominuojantys pasaulinėje socialinių tinklų rinkoje ir reikšmingai nekeičiantys globalaus interneto tinklo topografijos.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Jufan Wang, „Platform Responsibility with Chinese Characteristics“ (publikuota kaip dalis Defeating Disinformation Unconference, 2022): 11.

Nors Kinija turi stiprų turinio cenzūros vykdymą įgalinantį skaitmeninį reguliuotoją, Kinijos kibernetinės erdvės administracija, pakankamai išsamų turinio priežiūros ir valdymo teisinį mechanizmą, grįstą Kinijos kibernetinės erdvės administracijos reglamentais ir gairėmis, teigtina, kad Kinijos gebėjimas cenzūruoti socialinius tinklus visų pirma priklauso nuo vietinių įmonių dominavimo Kinijos interneto turinio rinkoje.¹⁶⁶

Kaip iliustruoja vieno iš nedaugelio pasaulyje sparčiai išpopuliarėjusio kiniško kapitalo socialinio tinklo *TikTok* atvejis, net kiniškos įmonės, siekdamos netrukdomos vykdyti veiklą užsienyje, yra linkusios prisitaikyti prie jurisdikcijos, kurioje veikia, normų, ir tik labai ribotai ir nenoriai įsitraukia į kiniškojo turinio moderavimo modelio sklaidą. Nors *TikTok* valdo privati Kinijos interneto kompanija, *TikTok* yra bandęs pasinaudoti kontrolės taško efektu represuojant kritiką valstybei – tai iliustruoja 2019 m. atvejis, kuomet *TikTok* „užšaldė“ paauglės Ferozos Aziz, gyvenančios JAV, paskyrą už jos paskelbtą video įrašą, kuriuo siekta paviešinti žiaurų Kinijos elgesį prieš musulmonišką uigūrų mažumą.¹⁶⁷ Bandytas nebuvo sėkmingas – verčiau sukėlė atvirkštinį efektą, pritraukęs nepageidautinio dėmesio socialiniam tinklui, ir sukėlė įtarimų, ar įmone galima pasitikėti. Į klausimą, ar Kinija, naudodamasi *TikTok*, yra pajėgi įgyvendinti panoptikono efektą, t.y. slapta rinkti informaciją, ar kitaip bandyti priversti socialinio tinklo platformą priimti jai parankius sprendimus, šiuo metu bando atsakyti JAV prezidento administracija ir JAV Kongresas.¹⁶⁸

---

¹⁶⁶ Jennifer Pan, „How market dynamics of domestic and foreign social media firms shape strategies of internet censorship“, *Problems of Post-Communism*, 64(3-4), (2017). 167-188.

¹⁶⁷ „Tech Tent: Tik Tok and the Uyghur Muslims“, BBC, žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d., <https://www.bbc.com/news/technology-50601906>.

¹⁶⁸ John D. McKinnon, „U.S. Threatens Ban if TikTok’s Chinese Owners Don’t Sell Stakes“, *The Wall Street Journal*, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.wsj.com/articles/u-s-threatens-to-ban-tiktok-if-chinese-founder-doesnt-sell-ownership-stake-36d7295c>.

Išvados

Analitinėje dalyje tiriami trijų globalių „galios centrų“ – JAV, ES ir Kinijos – atvejai, siekiant išsiaiškinti atsakymą į darbo įvade iškeltą tyrimo klausimą, ar nagrinėjant šių žaidėjų viešąją politiką galima išskirti skirtingus socialinių tinklų turinio reguliavimo režimus, ir ką tai galėtų reikšti tarpusavio ryšiais susietame pasaulyje. Tyrimo rezultatai rodo, kad pagrįstai galime kalbėti apie skirtingomis vizijomis ir reguliavimo tradicijomis besiremiančius, skirtingomis trajektorijomis išvysčiusius ar besivystančius tarpusavyje konkuruojančius modelius.

JAV išlieka istorine pagrindine atviro ir laisvo interneto vertybių puoselėtoja ir skleidėja. JAV veikiančios interneto platformos yra didžiausios, globaliai įsigalėjusios įmonės socialinių tinklų rinkoje, tad valstybė tebedominuoja globalios elektroninės komercijos tinkle. Jos reguliacinį mechanizmą apibūdina minimalus valstybės įsitraukimo į interneto platformas, įskaitant socialinius tinklus, vaidmuo, ir savireguliacija. Tačiau savo lyderystei ateityje išlaikyti JAV turėtų imtis gyvybingesnės ir ambicingesnės interneto platformų reguliavimo politikos.

Nors ES galimybės varžytis su JAV ir Kinija interneto platformų rinkoje ribotos, ji intensyviai siekianti užsitikrinti savo skaitmeninį suverenumą, o dominavimą skaitmeninės ekonomikos srityje siekia įtvirtinti per skaitmeninę reguliacinę lyderystę ir šiuo metu pirmąjį pasaulyje tokio masto siūlomą demokratinį, į žmogų orientuotą interneto platformų reguliavimo modelį, kuris bus įtvirtintas Skaitmeninių paslaugų aktu. Šiuo mechanizmu sprendžiami ne tik svarbūs interneto platformų atsakomybės, bet ir jų keliamų sisteminių rizikų klausimai. Kadangi ES jau ne kartą yra sėkminga įtikinusi užsienio technologijų kompanijas ne tik laikytis, bet apskritai perimti savo taisykles, tai leidžia manyti, kad ES siūlomas modelis neabejotinai turės nemažą ekstrateritorinį poveikį globaliu mastu ir galbūt net suteiks daugiau galimybių ES suginklinti šį pranašumą.

Autoritarinės Kinijos socialinių tinklų turinio reguliavimo modelis stipriai skiriasi tiek nuo JAV savireguliacinio metodo, tiek būsimojo ES režimo, orientuoto į sisteminę riziką. Kinijos prieiga pasižymi itin dideliu valstybės įtraukimu į socialinių tinklų turinio reguliavimą bei griežtu interneto platformų nešamos atsakomybės reglamentavimu, kuris tampa dar vienu autoritarinės galios įrankiu, siekiant suvaržyti žodžio laisvę. Atsižvelgiant į tai, kiniškas modelis skleidžiasi kaip visiškai kitokia, skaitmeninio autoritarizmo atmaina. Tiesa, abejotina, ar šis reguliacinis modelis galėtų būti dominuojantis globaliu mastu: jo vienvaldystė apsiriboja vietine Kinijos socialinių tinklų rinka.

Ateities tyrimams galėtų būti aktualus kiti, ne mažiau svarbūs ir įdomūs interneto platformų reguliavimo klausimai, pavyzdžiui, duomenų srautų perdavimo reguliavimas, tarpusavio priklausomybės teorijos kontekste, kuris tampa vis didesne geopolitinės skaitmeninės konkurencijos problema.

Literatūros sąrašas

Šaltiniai:

1. Cristiano Lima, „Social media: Where Trump is welcome — and where he's still banned“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.com/news/2021/05/05/where-trump-can-and-cant-post-on-social-media-facebook-twitter-485343>.
2. „Twitter: Musk defends deep cuts to company’s workforce“, BBC, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.bbc.com/news/business-63524219>.
3. Claire Duffy, Paul LeBlanc, „Elon Musk restores Donald Trump’s Twitter account“, CNN, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.cnn.com/2022/11/19/business/twitter-musk-trump-reinstate/index.html>.
4. Mark Scott, „How lobbyists rewrote Washington state’s privacy law“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.eu/article/how-lobbyists-rewrote-washington-state-privacy-law-microsoft-amazon-regulation/>.
5. Mark Scott, Thibault Larger, Laura Kayali, „Europe rewrites rulebook for digital age“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.eu/article/europe-digital-markets-act-services-act-tech-competition-rules-margrethe-vestager-thierry-breton/>.
6. Christina Lu, „China’s Social Media Explosion“, Foreign Policy, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://foreignpolicy.com/2021/11/11/china-social-media-tech-linkedin-wechat-censorship-privacy-regulation/>.
7. John D. McKinnon, „U.S. Threatens Ban if TikTok’s Chinese Owners Don’t Sell Stakes“, The Wall Street Journal, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.wsj.com/articles/u-s-threatens-to-ban-tiktok-if-chinese-founder-doesnt-sell-ownership-stake-36d7295c>.
8. Zoe Kleinman, „Cambridge Analytica: The story so far“, BBC, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.bbc.com/news/technology-43465968>.
9. Benjamin Freed, „70 Percent of the World’s Web Traffic Flows Through Loudoun County“, Washingtonian.com, žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d., <https://www.washingtonian.com/2016/09/14/70-percent-worlds-web-traffic-flows-loudoun-county/>.
10. John Perry Barlow, „A Declaration of the Independence of Cyberspace“, Electronic Frontier Foundation, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.eff.org/cyberspace-independence>.
11. „A Framework for Global Electronic Commerce“, White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://clintonwhitehouse4.archives.gov/WH/New/Commerce/read.html>.
12. „FACT SHEET: United States and 60 Global Partners Launch Declaration for the Future of the Internet“, The White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/04/28/fact-sheet-united-states-and-60-global-partners-launch-declaration-for-the-future-of-the-internet/>.

13. „A Declaration for the Future of the Internet“, The White House, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/04/Declaration-for-the-Future-for-the-Internet_Launch-Event-Signing-Version_FINAL.pdf.
14. Daniel S. Hamilton, Joseph P. Quinlan, *The Transatlantic Economy 2022* (Washington, DC: Foreign Policy Institute, Johns Hopkins SAIS/Transatlantic Leadership Network), 56.
15. „The EU wants to set the rules for the world of technology“, The Economist, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.economist.com/business/2020/02/20/the-eu-wants-to-set-the-rules-for-the-world-of-technology>.
16. „47 U.S. Code § 230 - Protection for private blocking and screening of offensive material“, Legal Information Institute, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/47/230>.
17. „The FCC and Speech“, Federal Communications Commission, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.fcc.gov/consumers/guides/fcc-and-speech>.
18. Federal Communications Commission, „Protecting and Promoting the Open Internet NPRM“, Federal Register / Vol. 79, No. 126
19. Jessica Guynn, “Donald Trump and Joe Biden vs. Facebook and Twitter: Why Section 230 could get repealed in 2021”, USA Today, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.usatoday.com/story/tech/2021/01/04/trump-biden-pelosi-section-230-repeal-facebook-twitter-google/4132529001/>.
20. Rebecca Kern, „Push to rein in social media sweeps the states“, Politico, žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://www.politico.com/news/2022/07/01/social-media-sweeps-the-states-00043229>.
21. Europos Komisija, A European Initiative in Electronic Commerce, Communication to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, COM(97)157.
22. “Europos Komisijos prioritetai”, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_lt.
23. “Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_lt.
24. “Prie skaitmeninio amžiaus prisitaikiusi Europa“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age_lt.
25. „2030 m. skaitmeninės politikos kelrodis: Europos skaitmeninio dešimtmečio kelias“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>.
26. Europos Komisija, „Europos skaitmeninės ateities formavimas“, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0067&from=ES>, 2020, [2022-04-14], 13.

27. „Skaitmeninių rinkų aktas. Sąlygos sąžiningoms ir atviroms skaitmeninėms rinkoms“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-markets-act-ensuring-fair-and-open-digital-markets_lt.
28. „Europos skaitmeninės ateities formavimas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0067&from=ES>.
29. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, „Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentas (ES) 2022/2065 dėl bendrosios skaitmeninių paslaugų rinkos, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2000/31/EB (Skaitmeninių paslaugų aktas)“, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022R2065> (žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d.).
30. „Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva)“, Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2000 m. birželio 8 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000L0031> (žiūrėta 2023 m. gegužės 8 d.).
31. „Klausimai ir atsakymai. Skaitmeninių paslaugų aktas“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/qanda_20_2348.
32. „Teisės aktų rūšys“, Oficiali Europos Sąjungos interneto svetainė, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/law/types-legislation_lt.
33. „Digital Services Act - Information on Average Monthly Active Recipients in the European Union“, *Meta*, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., <https://transparency.fb.com/sr/dsa-report-feb2023/>.
34. „Skaitmeninių paslaugų aktas. Komisija suteikia labai didelių interneto platformų ar paieškos sistemų statusą pirmiesiems subjektams“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_23_2413.
35. „Sneak peek: how the Commission will enforce the DSA & DMA – Blog of Commissioner Thierry Breton“, Europos Komisija, žiūrėta 2023 m. gegužės 7 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/STATEMENT_22_4327.
36. China's access to the internet' [中国接入互联网], *China News Service* [中国新闻社], žiūrėta 2023 m. gegužės 12 d., <https://web.archive.org/web/20140219141011/http://www.chinanews.com/special/guoqing/60/2009/06-25/122.shtml>
37. „Zhuang Rongwen“, Kinijos kibernetinės erdvės administracija, žiūrėta 2023 m. gegužės 1 d., http://www.cac.gov.cn/wap/bgs/A0902phoneindex_1.htm
38. Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacinių paslaugų administravimo priemonės“, 2010, http://www.cac.gov.cn/2000-09/30/c_126193701.htm, (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).

39. Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacinių paslaugų administravimo nuostatos“, 2017, http://www.cac.gov.cn/2017-05/02/c_1120902760.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).
40. Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacijos turinio ekologinio valdymo reglamentas“, 2019, http://www.cac.gov.cn/2019-12/20/c_1578375159509309.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).
41. Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Nuomonės dėl tolesnio interneto svetainės platformos informacijos turinio valdymo subjektų atsakomybės konsolidavimo“, 2021, http://www.cac.gov.cn/2021-09/15/c_1633296789845827.htm, (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).
42. Kinijos kibernetinės erdvės administracija, „Interneto informacijos turinio ekologinio valdymo reglamentas“, 2019, http://www.cac.gov.cn/2019-12/20/c_1578375159509309.htm (žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d.).
43. „Tech Tent: Tik Tok and the Uyghur Muslims“, BBC, žiūrėta 2023 m. gegužės 10 d., <https://www.bbc.com/news/technology-50601906>.

Literatūra:

1. Ian Bremmer, “The Technopolar Moment. How Digital Powers Will Reshape the Global Order”, *Foreign Affairs*, 2021, 1, 1-23.
2. Laura DeNardis, “The Social-Media Challenge to Internet Governance”. In: *Society and the Internet: How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives*. Edited by Mark Graham, William H. Dutton and Manuel Castells, Oxford University Press (2019): 390-402.
3. Tusikov, Natasha, “Internet Platforms Weaponizing Choke Points”, In: *The Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, edited by Daniel W. Drezner, et al., Brookings Institution Press, 2021, 133-148.
4. Henry Farrell, Abraham L. Newman. “Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion.” *International Security* 44 (2019): 42-79.
5. Haggart, Blayne, Natasha Tusikov, Jan Aart Scholte. *Power and Authority in Internet Governance: Return of the State?* London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021.
6. Nikhil Kalyanpur, Abraham L. Newman, „Mobilizing Market Power: Jurisdictional Expansion as Economic Statecraft“, *International Organization* 73, Winter 2019, 1–34
7. David Bach, Abraham L. Newman, “The European Regulatory State and Global Public Policy: Micro-Institutions, Macro-Influence,” *Journal of European Public Policy* 14 (2007), 827-846.
8. Henry Farrell, Abraham Newman, „The Transatlantic Data War: Europe Fights Back against the NSA“, *Foreign Affairs* 95, no. 1 (January/February 2016): 124-133.

9. Drezner, Daniel W., „Introduction“ iš: Drezner, Daniel W., Farrell, Henry, Newman, Abraham L. (sud.), *Uses and Abuses of Weaponized Interdependence*, (Brookings Institution Press, 2021): 6.
10. Wright, Thomas, „Sifting through Interdependence“, *Washington Quarterly* 36 (Fall 2013).
11. World Economic Forum, “The Age of Economic Coercion”, White Paper, January 2016.
12. Leonard, Mark (sud.), *Connectivity Wars*, (London: European Council on Foreign Relations, January 2016).
13. World Economic Forum, “The Age of Economic Coercion”, White Paper, January 2016, 6.
14. Goldsmith, Jack; Wu, Tim, *Who Controls the Internet? Illusions of a Borderless World*, New York: Oxford University Press, 2006, vii.
15. Marie-Andrée Weiss, „Regulating Freedom of Speech on Social Media: Comparing the EU and the US Approach“, Stanford-Vienna TTLF Working Paper No. 73, <http://tlf.stanford.edu>.
16. Keohane, R. O., Nye, J. S. Jr., *Power and Interdependence*, (Boston: Longman, 4th edition, 2012): 7-8.
17. Keohane, Robert O.; Nye, Joseph S. Jr. „Power and Interdependence in the Information Age“, *Foreign Affairs*, Vol. 77, No. 5, 1998, 81-94.
18. Jürgen Feick; Raymund Werle, „Regulation of Cyberspace“, iš: Baldwin, Robert, Cave; Martin; Lodge, Martin (sud.) *The Oxford Handbook of Regulation*, Oxford University Press, 2010, 526.
19. Laura DeNardis, “Hidden Levers of Internet Control: An Infrastructure-Based Theory of Internet Governance”, *Information, Communication & Society*, vol. 15 (June 2012), 721.
20. Laura DeNardis and Andrea Hackl, “Internet Governance by Social Media Platforms”, *Telecommunications Policy*, 2015, 2.
21. Laura DeNardis, “The Social-Media Challenge to Internet Governance”. In: *Society and the Internet: How Networks of Information and Communication are Changing Our Lives*. Edited by Mark Graham, William H. Dutton and Manuel Castells, Oxford University Press (2019), 399.
22. Lawrence Lessig, *CODE and Other Laws of Cyberspace*, New York: Basic Books, 1999.
23. Fukuyama, Francis, Andrew Grotto, “Comparative Media Regulation in the United States and Europe.”, kn. *Social Media and Democracy: The State of the Field, Prospects for Reform*, sud. Nathaniel Persily, Joshua A. Tucker (Cambridge: Cambridge University Press 2020).
24. Valerie Cn. Brannon, Eric N. Holmes, „Section 230: An Overview“, *Congressional Research Service* (2021): 30.
25. Julia Rone, „The return of the state? Power and legitimacy challenges to the EU’s regulation of online disinformation“, kn. *Power and Authority in Internet Governance: Return of the*

- State?*, sud. Haggart, Blayne, Natasha Tusikov, Jan Aart Scholte, (London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021), 156.
26. Andrej Savin, „The EU Digital Services Act: Toward a More Responsible Internet“, *Journal of Internet Law*, Vol. 24 No. 7, 2021, 3.
  27. Annegret Bendiek ir Isabella Sturzer, “Advancing European Internal and External Digital Sovereignty”, *SWP Comment*, No.20 March 2020: 3.
  28. Jeff Kosseff, „The Twenty -Six Words That Created the Internet“ (Cornell University Press, 2019).
  29. Tambiama Madiega, „Reform of the EU liability regime for online intermediaries“, *European Parliamentary Research Service*, 2020, 4.
  30. Anu Bradford, *The Brussels effect: how the European Union rules the world* (New York: Oxford University Press, 2020), 131.
  31. Jennifer Pan, „How market dynamics of domestic and foreign social media firms shape strategies of internet censorship“, *Problems of Post-Communism*, 64(3-4), (2017). 167-188.
  32. Jufan Wang, „Platform Responsibility with Chinese Characteristics“ (publikuota kaip dalis Defeating Disinformation Unconference, 2022): 6.
  33. Ting Luo, Aofei Lv, „Nine dragons run the water. Fragmented internet governance in China“ in *Power and Authority in Internet Governance: Return of the State?*, edited by Blayne Haggart, et al., Taylor & Francis Group, 2021, 130.

Summary

While the role of the state in regulating the internet has been debated since its inception, there is increasing talk of a „return“ of the state to internet governance, one of the aims of which is to reclaim the right to regulate the flow of information and to curb the increased influence of the big technology companies.

The master thesis examines the regulatory policies on social networking content of three „power centres“ – the US, the EU and China – which occupy different positions in the online space and value social networking companies differently. Drawing on the framework of interdependence theory as articulated by Henry Farrell and Abraham L. Newman, a qualitative case study is carried out by discussing three different regimes of involvement of states and international institutions in the regulation of online content.

The study draws a number of conclusions. The US remains the historical leading promoter and disseminator of the values of an open and free internet. As the largest, most globally established companies in the social networking market, US-based online platforms remain dominant in the global e-commerce network, but should do more to maintain this leadership. While the EU has limited ability to compete with the US and China in the online platform market, it is working hard to secure its digital sovereignty, and is seeking to consolidate its dominance in the digital economy through digital regulatory leadership and the democratic, people-centred model of regulation of online platforms currently being proposed on the first scale in the world and which is to be enshrined in the Digital Services Act. China's authoritarian model for regulating social networking content differs sharply from both the self-regulatory approach of the US and the EU's future regime, which focuses on systemic risks. China's approach is characterised by a very high degree of state involvement in the regulation of social networking content and strict regulation of the liability of online platforms, which is becoming another tool of authoritarian power to restrict freedom of expression.